

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

Ministerstvo životního prostředí

PŘÍRUČKA k procesu zadání, zpracování a implementace územní studie krajiny pro správní obvod obce s rozšířenou působností

Společná metodická příručka

Ministerstva pro místní rozvoj,

Ministerstva životního prostředí
a
Státního pozemkového úřadu

www.mmr.cz

www.spucr.cz

www.mzp.cz

PŘÍRUČKA k procesu zadání, zpracování a implementace územní studie krajiny pro správní obvod obce s rozšířenou působností

Ministerstvo pro místní rozvoj & Ministerstvo životního prostředí & Státní pozemkový úřad
Praha, 2023

Č. j. MMR-44491/2023-81

ISBN: 978-80-7538-492-8

Ministerstvo pro místní rozvoj, online verze

Obsah

Úvod.....	2
I. Konzultace zadání ÚSK a rozpracované ÚSK.....	3
II. Tvorba zadání ÚSK	5
III. Výběr zhotovitele ÚSK	5
III.1. Druhy veřejných zakázek, specifika zadávání v oblasti územního plánování	5
III.2. Hodnocení ekonomické výhodnosti zakázky na základě poměru nabídkové ceny a kvality	6
IV. Tvorba doplňujících průzkumů a rozborů	8
V. Tvorba návrhu ÚSK	9
V.1. Postup zpracování návrhu	9
V.2. Vztah cílové vize krajiny SO ORP, cílových kvalit krajin, cílových kvalit kraj. okrsků a opatření.....	10
V.3. Způsob vymezení krajin a krajinných okrsků	10
V.4. Návrh opatření.....	13
V.5. Příklady formulací opatření	16
V.6. Příklady možných opatření dle řešeného problému.....	17
VI. Implementace schválené ÚSK.....	29
VI.1. Celkový přehled	29
VI.2. Orgány územního plánování	30
VI.3. Orgány územního plánování podle § 96b stavebního zákona / Stavební úřady podle § 90 odst. 2 stavebního zákona	31
VI.4. Orgány ochrany přírody	32
VI.5. Pozemkové úřady	33
VI.6. Orgány ochrany zemědělského půdního fondu	34
VI.7. Orgány státní správy lesů	35
VI.8. Vodoprávní úřady a správci povodí	35
VI.9. Obce (samospráva), sdružení obcí a místní akční skupiny	36
VI.10. Spolupráce a koordinace při implementaci ÚSK.....	37
Slovník vybraných pojmů	38
Seznam použité literatury	44
Seznam použitých zkratk	48

Úvod

Příručka k procesu zadání, zpracování a implementace územní studie krajiny pro správní obvod obce s rozšířenou působností (dále jen „Příručka“) je určena především pořizovatelům a zpracovatelům územních studií krajiny, ale může přinést užitečné informace všem jejich potenciálními uživateli.

V zájmu dosažení co nejlepších praktických výsledků je cílem Příručky blíže popsat všechny fáze přípravy územní studie krajiny (dále také „ÚSK“), od přípravy zadání, přes výběr zhotovitele, tvorbu doplňujících průzkumů a rozborů až po tvorbu návrhu ÚSK. V samostatné kapitole jsou uvedena doporučení ke konzultaci zadání ÚSK a rozpracované ÚSK. Poslední kapitola se zabývá implementací (praktickým uplatněním) již zpracované ÚSK.

Příručka navazuje na metodický pokyn Zadání územní studie krajiny pro správní obvod obce s rozšířenou působností (2. vydání z roku 2023; dále jen „Metodický pokyn“). Příručka se tedy primárně zabývá ÚSK zpracovanou pro celý správní obvod obce s rozšířenou působností (dále také „správní obvod ORP“ nebo „SO ORP“). Cílem Příručky není klást další požadavky na zadání a obsah ÚSK, ale podrobněji ukázat možné způsoby naplnění požadavků Metodického pokynu a poukázat na příklady z praxe.

Informace, tipy a návody v Příručce využívají zkušenosti získané při pořizování ÚSK s dotační podporou z Integrovaného regionálního operačního programu 2014–2020 a mají toliko doporučující charakter. Bude-li dosaženo účelu pořízení ÚSK, není na závadu, když se bude řešení konkrétní ÚSK od těchto doporučení lišit.

Některá opatření uvedená v kapitole V. (ta, která směřují k následnému vymezení plochy či koridoru v územním plánu nebo k úpravě podmínek využití ploch s rozdílným způsobem využití a podmínek prostorového uspořádání v územním plánu) mohou zároveň sloužit jako inspirace pořizovatelům a projektantům územních plánů (zejména v územích bez ÚSK) při řešení otázky, čím se zabývat při formulaci zadání a při přípravě návrhu územního plánu ve vztahu ke zlepšení funkcí krajiny.

I. Konzultace zadání ÚSK a rozpracované ÚSK

ÚSK je územní studií ve smyslu § 25 stavebního zákona¹ resp. § 61 písm. a) a § 67 nového stavebního zákona². Pořizuje ji orgán územního plánování postupem podle § 30 stavebního zákona resp. § 68 nového stavebního zákona. Stavební zákon ani nový stavební zákon pořizovateli neukládá povinnost projednat zadání územní studie ani její návrh před dokončením a vložení dat o této studii do evidence územně plánovací činnosti ani s dotčenými orgány a dotčenými obcemi³, ani s veřejností, ale ani neformální projednání, resp. konzultace nezakazuje. Právě s ohledem na specifický rozsah a komplexnost ÚSK jsou průběžné konzultace v rámci procesu pořizování ÚSK, zejména už při formulaci zadání, při zpracování doplňujících průzkumů a rozborů (dále také jen „doplňující P+R“) a ve fázi návrhu řešení, velmi přínosné a žádoucí.

V případě ÚSK podporovaných z Operačního programu Životní prostředí 2021–2027 jsou proto konzultace s obcemi, s veřejností a s orgány ochrany přírody povinnou součástí projektu. Vhodné a užitečné jsou ale i konzultace s dalšími klíčovými subjekty, zvláště s orgány, od kterých zejména se očekává spolupráce při implementaci ÚSK, a které jsou uvedeny v kap. VI. Příručky.

Konzultace organizuje primárně pořizovatel, nicméně většina níže popsaných forem konzultací vyžaduje aktivní spolupráci zpracovatelského týmu (na což by měl pamatovat zadavatel při formulaci zadávací dokumentace i zpracovatelský tým při tvorbě nabídky, s níž se chce o zpracování ÚSK ucházet).

Smyslem konzultací je především 1) vstřebat včas impulsy, které mohou zlepšit obsah zadání ÚSK a věcné řešení ÚSK a 2) zvýšit povědomí obcí, dalších správních orgánů i široké veřejnosti o smyslu a obsahu ÚSK a o navržených opatřeních a umožnit jim vhodnou formou obsah ÚSK ovlivnit. Z obou důvodů je vhodné začít s konzultacemi co nejdříve, nejlépe již při přípravě zadání – naopak se nedoporučuje začít komunikaci s dalšími subjekty až veřejným představením výsledného řešení ÚSK. Včasné konzultace ÚSK pomohou získat důvěru a podporu obcí, dotčených orgánů i veřejnosti, tedy subjektů, jejichž spolupráce na budoucí realizaci opatření z ÚSK je klíčová.

Obecně lze konzultaci doporučit:

- k rozpracovanému návrhu zadání ÚSK (OPŽP nevyžaduje)
- k rozpracovaným doplňujícím P+R (OPŽP vyžaduje)
- k rozpracovanému návrhu (OPŽP vyžaduje)

Konzultace rozpracovaného návrhu zadání ÚSK: Smyslem konzultace je získat zpětnou vazbu k zadání ÚSK, upřesnit témata, kterými se bude ÚSK zabývat a upřesnit okruh podkladů, které jsou k dispozici.

Důležité je také již v této chvíli i na dalších konzultacích nalézání aktivně spolupracujících subjektů (obce či sdružení obcí, dotčené orgány, krajský úřad, veřejné i soukromé subjekty spravující krajinu a hospodařící v krajině, spolky apod.), které mají zájem aktivně se účastnit jak konzultací ÚSK, tak její následné implementace.

Konzultace rozpracovaných doplňujících P+R: Smyslem konzultace je získat zpětnou vazbu ke zjištěným problémům a hodnotám v území a k jejich interpretaci, ke způsobu práce s podklady a k návrhu vymezení krajinných okrsků/zpřesnění vymezení krajin. Konzultace může také přinést informace o existenci dalších dosud nepoužitých podkladů.

Konzultace rozpracovaného návrhu: Smyslem konzultace je získat zpětnou vazbu k návrhu řešení ÚSK, zejména ke stanovení cílové vize krajiny SO ORP a cílových kvalit krajin/krajinných okrsků, k navrženým podmínkám a opatřením, míře jejich podrobnosti, účelnosti a možnostem jejich realizace či zapracování do dalších dokumentů.

¹ Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů

² Zákon č. 283/2021 Sb., stavební zákon, ve znění pozdějších předpisů

³ S výjimkou případu podle § 68 odst. 4 nového stavebního zákona, tedy územní studie, jejíž pořízení je uloženo územním plánem jako podmínka pro rozhodování v území – ta se předkládá k projednání zastupitelstvu obce. Předpokládáme, že u územních studií krajiny SO ORP se tento případ vyskytne jen vzácně.

Dokončenou a schválenou ÚSK je vhodné **veřejně představit**.

Následně je vhodné navázat příležitostnými **koordinačními schůzkami** s aktivně spolupracujícími subjekty, kde se bude průběžně diskutovat postup implementace ÚSK (viz kapitola VI. Příručky).

Forma konzultace

Nabízí se více možností, které lze též vzájemně kombinovat, případně volit různé formy konzultací pro jednotlivé fáze pořizování ÚSK. Bez nároku na úplnost zmiňujeme následující:

- Prezenční jednání pro širokou veřejnost
- Prezenční jednání s vybranými subjekty (např. se starosty obcí ve správním obvodu ORP)
- On-line jednání (videokonference) pro širokou veřejnost
- On-line jednání (videokonference) s vybranými subjekty
- Dotazníkové šetření distribuované skrze vhodné informační kanály (např. skrze webové stránky obcí) k široké veřejnosti
- Dotazníkové šetření – osloveny vybrané subjekty
- Sběr připomínek skrze vhodné informační kanály (např. skrze webové stránky obcí) k široké veřejnosti
- Sběr připomínek – osloveny vybrané subjekty

Prezenční jednání: Živý kontakt s účastníky konzultací je důležitý a v mnoha ohledech nenahraditelný, i když klade větší nároky na organizaci a moderování. Vzhledem k rozsáhlému řešenému území správního obvodu ORP (obvykle několik desítek obcí na několika stech km²) bývá účelné opakovat konzultaci na více místech správního obvodu.

On-line jednání: Může být vhodným doplňkem prezenčních jednání, popř. je může i nahradit. Je však nutno počítat s tím, že část lidí stále neumí nebo nechce touto formou komunikovat. Některé aktivity, např. společná diskuse nad problémovým výkresem, se mnohem lépe provádějí prezenčně než on-line.

Dotazníkové šetření: Dotazník bez kombinace s dalšími formami komunikace neumožňuje doptávat se na podrobnosti nebo upřesňovat nejasné sdělení – klíčová je proto dobře promyšlená formulace otázek. Formulaci otázek je vhodné konzultovat se sociologem.

Sběr připomínek: Je vhodné poskytnout možnost připomínkování jak zadání, tak doplňujících průzkumů a rozborů a návrhu ÚSK. Sběr připomínek může nabývat různě sofistikované podoby, od prostého zveřejnění či rozeslání podkladů až po interaktivní webové prostředí umožňující zadávat připomínky do mapy.

Jakákoliv forma konzultace vyžaduje určitý čas na přípravu a organizaci ze strany zpracovatelského týmu i pořizovatele. Ze strany pořizovatele se může jednat např. o zajištění vhodného prostředí pro uskutečnění konzultací (zajištění jednacího sálu či webové aplikace pro videokonferenční jednání) a pomoc s oslovením pozvaných subjektů.

Příklad: Při zpracování ÚSK SO ORP Černošice zpracovatelský tým nejprve ve fázi zpracování doplňujících P+R oslovil jednotlivé obce e-mailem s jednoduchým dotazníkem. Další formu spolupráce si volily v dotazníku samotné obce – buďto osobní setkání, korespondenční formu, anebo v komunikaci nepokračovat.

Příklad: Správní obvod ORP Znojmo je největší v ČR, zahrnuje celkem 111 měst a obcí na 1 243 km². Pro účely konzultace doplňujících P+R ÚSK SO ORP Znojmo bylo území správního obvodu rozděleno do pěti menších území a v centru každého z nich proběhlo setkání se starosty a s dotčenými orgány. Na setkání byli přítomni stručně seznámeni s obsahem ÚSK, vyplnili dotazník ohledně stavu a problémů krajiny v jejich obci a proběhla diskuse nad problémovým výkresem.

Příklad: Konzultace ÚSK SO ORP Kopřivnice probíhaly již od fáze přípravy zadání, přes doplňující P+R až po připomínkování návrhu. Ve všech fázích se konzultací účastnily obce (starostové) a orgán ochrany přírody, který se též podílel na přípravě zadání. Uživatelé krajiny (zemědělci, místní akční skupina a další) byli přizváni ke konzultaci doplňujících P+R i návrhu. Pro širokou veřejnost proběhlo ve spolupráci s obcemi dotazníkové šetření (18 otázek, návratnost 193 vyplněných dotazníků) a veřejné prezentace ve všech deseti městech a obcích správního obvodu ORP, kde byli zároveň účastníci vyzváni k zaslání připomínek.

II. Tvorba zadání ÚSK

Metodický pokyn nejenže obsahuje požadavky na obsah a formu výsledné ÚSK, ale zároveň je úmyslně formulován tak, aby jej bylo možné v maximální míře využít jako kostru pro tvorbu jejího zadání.

Předpokládá se, že pořizovatel si tuto kostru uzpůsobí konkrétním podmínkám a potřebám v daném řešeném území. Části, kde se taková úprava očekává, jsou typicky označeny slovem „např.“

Příklad: Metodický pokyn uvádí, že součástí ÚSK bude mj. Návrh opatření k zajištění funkcí krajiny, ochraně jejích hodnot, řešení problémů, snižování ohrožení a předcházení rizikům v krajině, který bude zahrnovat Návrh opatření v oblasti vodního režimu, obhospodařované půdy, ekologické stability a biodiverzity a Návrh opatření v oblasti krajinného rázu, rekreace, prostupnosti krajiny a usměrňování rozvoje abiotických struktur v krajině. Tyto základní kategorie jsou uvedeny jak v kapitole B.3, která uvádí požadavky na obsah řešení ÚSK, tak v kapitole B.4, která uvádí požadavky na formální členění textové a grafické části ÚSK.

Zároveň kapitola B.3 příkladným výčtem (tj. výčtem uvozeným slovem „např.“) uvádí podrobnější specifikaci toho, čím by se měl návrh opatření zabývat. Jelikož jde o výčet příkladný, předpokládá se, že pořizovatel jej při přípravě zadání ÚSK dle potřeby upraví – změní, rozšíří, zkrátí. Slovo „např.“, které se vyskytuje v Metodickém pokynu, pak již pořizovatel v zadání konkrétní ÚSK většinou používat nebude – neboť cílem zadání je stanovit jasná pravidla pro zpracovatelský tým.

Doporučuje se tvorbu zadání nepodcenit a věnovat mu dostatek času. Konzultace s dalšími aktéry v území přispějí ke kvalitě zadání a k lepší představě o dalším průběhu pořízení ÚSK.

III. Výběr zhotovitele ÚSK

III.1. Druhy veřejných zakázek, specifika zadávání v oblasti územního plánování

Z hlediska zákona o zadávání veřejných zakázek⁴ je veřejná zakázka (dále také jen „zakázka“) na zpracování územní studie krajiny zakázkou na služby.

Zákon o veřejných zakázkách dělí zakázky na nadlimitní, podlimitní a malého rozsahu.

V případě zakázky na služby zadávané veřejnými zadavateli na nižší než státní úrovni se za nadlimitní veřejnou zakázku v době dokončování této Příručky (ke dni 31. 3. 2023) považuje zakázka nad 5 610 000 Kč bez DPH. (Tento údaj vychází z příslušného nařízení vlády⁵ a může se v čase měnit). Zakázka na služby zadávané veřejnými zadavateli na nižší než státní úrovni do 5 610 000 Kč bez DPH je podlimitní veřejnou zakázkou, v případě zakázky na služby do 2 000 000 Kč bez DPH jde o veřejnou zakázku malého rozsahu.

Nadlimitní veřejná zakázka

Podle § 114 zákona o zadávání veřejných zakázek se v nadlimitním režimu zakázky hodnotí podle jejich ekonomické výhodnosti. Ekonomická výhodnost se posuzuje na základě nejvýhodnějšího poměru nabídkové ceny a kvality, případně podle nejnižší nabídkové ceny nebo podle nejnižších nákladů na stavbu. Avšak podle § 114 odst. 3 zákona o zadávání veřejných zakázek zadavatel nesmí stanovit ekonomickou výhodnost pouze na základě nejnižší ceny v případě veřejné zakázky na služby uvedené v oddílu 71 hlavního slovníku jednotného klasifikačního systému, tj. na „Architektonické, stavební, technické a inspekční služby.“ Tento oddíl služeb zahrnuje též skupinu 714 – „Územní plánování a architektura krajiny,“ která zahrnuje mj. třídu 7141 – „Územní plánování.“ V případě nadlimitní veřejné zakázky na územní studie krajiny tedy dodavatel nesmí být vybrán pouze na základě nejnižší nabídkové ceny.

⁴ Zákon č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek, ve znění pozdějších předpisů.

⁵ Nařízení vlády č. 172/2016 Sb., o stanovení finančních limitů a částek pro účely zákona o zadávání veřejných zakázek, ve znění pozdějších předpisů

V nadlimitním režimu může zadavatel zvolit pro zadání veřejné zakázky některý z těchto druhů řízení: otevřené řízení, užší řízení, při splnění určitých podmínek též jednací řízení s uveřejněním, jednací řízení bez uveřejnění, řízení se soutěžním dialogem nebo řízení o inovačním partnerství. Rozdíly mezi jednotlivými druhy řízení přesahují rámec tohoto textu.

Vzhledem k předpokládaným cenám ÚSK bude patrně nadlimitní zakázka na ÚSK výjimečnou záležitostí.

Podlimitní veřejná zakázka

V případě podlimitní zakázky může zadavatel použít buď tzv. zjednodušené podlimitní řízení, anebo některé z druhů zadávacích řízení pro nadlimitní režim. V obou případech opět ze zákona vyplývá, že dodavatel územní studie krajiny nesmí být vybrán pouze na základě nejnižší nabídkové ceny.⁶

Veřejná zakázka malého rozsahu

Podle § 31 zákona o zadávání veřejných zakázek veřejnou zakázku malého rozsahu zadavatel není povinen zadat v zadávacím řízení. Z toho mj. vyplývá, že ji může, chce-li, soutěžit i na nejnižší cenu, přestože jde o zakázku v oblasti územního plánování.

I při zadávání veřejné zakázky malého rozsahu je však zadavatel povinen dodržet zásady zadávání veřejných zakázek uvedené v § 6 zákona o zadávání veřejných zakázek.

III.2. Hodnocení ekonomické výhodnosti zakázky na základě poměru nabídkové ceny a kvality

V případě intelektuálních prací kvalitu nelze ztotožňovat s nabídnutou cenou [zdroj: Ministerstvo pro místní rozvoj 2018, s. 23]. Obecně je proto v oblasti územního plánování nejvhodnější při hodnocení uchazečů využít posouzení ekonomické výhodnosti zakázky na základě poměru nabídkové ceny a kvality, a to i v případech veřejných zakázek malého rozsahu, kde zákon připouští posouzení uchazečů podle nejnižší nabídkové ceny. Při využití metody posouzení ekonomické výhodnosti zakázky na základě poměru nabídkové ceny a kvality je cena pouze jedním z posuzovaných kritérií. Výhodou této metody je, že zvyšuje šance uchazečů, kteří za vyšší cenu nabízejí kvalitnější (promyšlenější, podrobnější, komplexnější) řešení, kteří by při posouzení uchazečů pouze podle nejnižší nabídkové ceny nemohli uspět proti uchazeči nabízejícímu méně kvalitní, ale levnější řešení.

Pro každé posuzované kritérium musí zadávací dokumentace stanovit:

- Váhu kritéria. Např. u váhy kritéria „cena“ Ministerstvo pro místní rozvoj již v minulosti [Ministerstvo pro místní rozvoj 2018, s. 11 a 23] došlo k doporučení stanovit váhu tohoto kritéria okolo 35 %.
- Způsob hodnocení míry splnění daného kritéria. U exaktně měřitelných kritérií jako je „cena“ může být známkování plynulé, např. uchazeč nejlepší v kritériu „cena“ (tj. nejlevnější uchazeč) může získat plný počet bodů za kritérium „cena“, ostatní uchazeči mohou získat např. takový podíl z maximálního počtu možných bodů za cenu, jako činí podíl ceny nabídnuté nejlevnějším uchazečem a jimi nabídnuté ceny (v tom případě by např. dvakrát dražší nabídka získala polovinu bodů za kritérium „cena“ oproti nejlevnější nabídce), nebo se jim může odečíst bod za každých x tisíc Kč, o něž je jejich nabídka dražší než nejlevnější nabídka (v tom případě by velmi drahá nabídka mohla za kritérium „cena“ dostat i nula bodů).

Při hodnocení některých kritérií bude jednodušší stanovit bodování skokově, např. se zavede pro dané kritérium škála „výborně“ – „dobře“ – „dostatečně“ – „nedostatečně“ a každému stupni této škály se přiřadí určitý počet bodů. (Počet stupňů na škále a jejich názvy uvádíme pouze jako příklad).

⁶ Jde o ustanovení § 53 odst. 6 věty první zákona o zadávání veřejných zakázek, resp. v druhém případě o ustanovení § 52 písm. b) zákona o zadávání veřejných zakázek.

Při hodnocení uchazečů je pak potřeba počet přidělených bodů za každé kritérium (popř. přidělenou známku, které odpovídá určitý počet bodů) odůvodnit. To bude obecně vyžadovat náležitou pozornost zvláště u kvalitativních kritérií.

Vedle ceny jsou dalšími vhodnými kritérii k posouzení ekonomické výhodnosti zakázky na základě poměru nabídkové ceny a kvality např. tato kritéria:

- Zkušenost zpracovatelského týmu

Lze např. požadovat, aby projektant či někteří členové zpracovatelského týmu se již dříve podílel/podíleli na zpracování územní studie krajiny.

- Složení zpracovatelského týmu

Lze požadovat přítomnost určitých profesí ve zpracovatelském týmu. Zatímco přítomnost některých profesí bude požadována povinně⁷, přítomnost jiných profesí může být doporučena s tím, že za zajištění každé takové profese se zvýší bodové ohodnocení uchazeče v kritériu „složení pracovního týmu.“

Tip: Mohlo by se stát, že uchazeč formálně deklaruje přítomnost určité profese na řešení ÚSK, ale v praxi se bude dotýčný odborník podílet na řešení ÚSK jen minimálně nebo vůbec. Aby se snížilo riziko takového jednání, je možné např. požadovat po uchazečích čestné prohlášení členů zpracovatelského týmu, že se budou účastnit řešení ÚSK, formulovat ve smlouvě sankční ustanovení pro případ, že by tomu tak nebylo apod.

- Popis způsobu realizace zakázky

Součástí zadávací dokumentace může být např. seznam několika otázek ohledně způsobu přípravy územní studie krajiny, které mají uchazeči zodpovědět. Otázky by měly být formulovány tak, aby si mohl zadavatel udělat plastický obrázek o kvalitách i případných slabínách zpracovatelského týmu, resp. jím navrženého řešení.

Lze se tázat např. na navržený pracovní postup, představu zpracovatelského týmu o dělbě práce uvnitř týmu a o vzájemné koordinaci uvnitř týmu, představu zpracovatelského týmu o průběhu konzultací, orientaci týmu v dílčích tématech řešených ÚSK, vyžádat si od uchazečů vzorové příklady formulací několika opatření aj. Zadavatel pak posoudí míru profesionality při zodpovězení odpovědí, typicky na několikastupňové bodové škále. Odpovědi lze hodnotit např. podle účelnosti a systematičnosti navrženého řešení a podle kultivovanosti písemného projevu (chaoticky či nejasně zodpovězené otázky indikují, že chaotický či nejasný projev se pravděpodobně promítne také do výsledné ÚSK). U tohoto kritéria ještě více než u jiných platí, že je potřeba věnovat náležitou pozornost odůvodnění hodnocení uchazečů.

Příklad: Při hodnocení nabídek na zpracování ÚSK SO ORP Roudnice nad Labem byla posuzována dvě dílčí kritéria, „Nabídková cena bez DPH“ (váha 60 %) a „Návrh řešení“ (váha 40 %). V rámci dílčího kritéria „Návrh řešení“ byla hodnocena subkritéria „Popis zpracování doplňujících průzkumů a rozborů a jejich analýza“ a „Způsob provedení návrhu územní studie.“ Obě subkritéria měla pro stanovení hodnoty dílčího kritéria váhu 50 %. Obě subkritéria byla hodnocena na škále „kvalita je nevyhovující (0 bodů) – kvalita je průměrná (50 bodů) – kvalita je výborná (100 bodů)“ přičemž zadávací dokumentace pro každé subkritérium zvlášť specifikovala, jakými znaky se každý bod z této škály projevuje, tj. jak se pozná, že kvalita uchazeči odevzdaného návrhu řešení zakázky je nevyhovující, průměrná či výborná.

⁷ Povinná bude zejména účast projektanta – osoby s příslušnou autorizací umožňující zpracování ÚSK, která bude nutná k zajištění tzv. profesní způsobilosti podle § 77 zákona o zadávání veřejných zakázek; povinnost zajistit na zpracování ÚSK osobu s příslušnou autorizací vyplývá z § 158 odst. 1 stavebního zákona resp. z § 14 písm. b), § 155 písm. a) a § 156 odst. 1 nového stavebního zákona; příslušné autorizace specifikuje zákon č. 360/1992 Sb., o výkonu povolání autorizovaných architektů a o výkonu povolání autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě (autorizační zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zadavatel však může po uchazečích požadovat jako povinné i zajištění dalších profesí nad rámec požadavků stavebního zákona jako tzv. kritérium technické kvalifikace podle § 79 zákona o zadávání veřejných zakázek.

V této souvislosti nutno upozornit, že pro žadatele o dotaci na pořízení ÚSK z Operačního programu Životní prostředí 2021–2027 stanoví Pravidla pro žadatele a příjemce podpory některé profese, jejichž účast na zpracování ÚSK je nutné zajistit, aby žadatel obdržel dotaci z OPŽP. Podrobněji se výkladu Pravidel pro žadatele a příjemce podpory věnuje Metodický pokyn.

IV. Tvorba doplňujících průzkumů a rozborů

Níže popsané návaznosti a postupy jsou pouze popisem jednoho možného přístupu. Postup je popsán jako sled jednotlivých kroků, ve skutečnosti se ale budou tyto kroky často vzájemně prolínat, k některým částem bude potřeba se opakovaně vracet atd. Přesto lze mezi jednotlivými součástmi doplňujících průzkumů a rozborů nalézt a popsat určité typické věcné a časové vazby.

Navržený obsah doplňujících průzkumů a rozborů si neklade za cíl soustředit jedno téma vždy pouze do jedné kapitoly. Např. k vodnímu režimu se řešitelé dostanou poprvé při rozboru krajinných struktur (a to při rozboru nejen prvé, ale i druhé krajinné struktury), může být však též hodnotou. Nepochybně bude vodní režim též součástí kapitoly věnující se problémům, ohrožením a rizikům v území, a nakonec se pravděpodobně promítne i do souhrnného popisu řešeného území a do souhrnného vyhodnocení. Důležité je, že v každé kapitole, kde se objeví, bude téma nahlíženo v jiných souvislostech a/nebo v jiné míře detailu. Celkový přehled o problematice hydrologických a hydrogeologických poměrů by tak čtenář měl obdržet v rozboru první krajinné struktury, přehled o vodohospodářském využití území při popisu druhé krajinné struktury a přehled o existujících problémech v oblasti vodního režimu (včetně přesahů do souvisejících problémů z oblasti kvality půdy, ekologické stability a biodiverzity) v kapitole věnované rozboru problémů v oblasti vodního režimu, obhospodařované půdy, ekologické stability a biodiverzity.

1. Předpokladem všech dalších prací bude **shromáždění všech potřebných podkladů a provedení terénních průzkumů**. Tyto činnosti budou logicky probíhat nejintenzivněji na počátku, dle potřeby však budou pokračovat i v průběhu dalšího zpracování doplňujících P+R a následně i při zpracování návrhu.
2. Dalším krokem bude **rozbor krajinných struktur** a jejich vzájemných vazeb. Je důležité zaměřit se především na ty informace, které se následně promítnou do řešení návrhu. Také nejde ani tak o to, naplnit doplňující P+R množstvím izolovaných dat z různých oborů, ale umět mezi nimi nalézt souvislosti a následně tyto poznatky v rámci ÚSK využít. Důležitá tedy bude dobrá vzájemná koordinace a diskuse mezi všemi členy zpracovatelského týmu.
3. Z rozboru krajinných struktur vyplyne určitá rámcová představa o **hodnotách a problémech** území; obojí bude dále zpřesňováno jednak vzájemnou diskusí členů týmu, jednak na základě dalších podkladů, např. na základě analýzy požadavků na změny v území.
4. Dalším krokem tedy bude **rozbor požadavků na změny v území**. Ten bude obnášet prostudování mnoha plánů, koncepcí a dalších dokumentů z oboru i mimo obor územního plánování, nalezení důležitých požadavků či záměrů v krajině v těchto dokumentech a zhodnocení jejich vztahu k řešení ÚSK.
5. Nyní bude mít zpracovatelský tým dostatek informací, aby se mohl podrobněji věnovat jednotlivým tématům souhrnně označeným jako **rozbor problémů, ohrožení a rizik v území**. Tento rozbor je rozdělen na dvě části, nazvané jako **rozbor problémů v oblasti vodního režimu, obhospodařované půdy, ekologické stability a biodiverzity** a **rozbor problémů v oblasti krajinného rázu, rekreace, prostupnosti krajiny a usměrňování rozvoje abiotických struktur v krajině**. Míra vzájemných souvislostí mezi řešenými tématy je zpravidla větší uvnitř obou těchto rozborů než mezi nimi navzájem. Přesto lze nalézt mezi oběma částmi rozborů styčná témata a je proto potřeba, aby jednotliví členové zpracovatelského týmu měli přehled o obsahu obou těchto částí a podle potřeby o tématech diskutovali. Lze však předpokládat, že obě části budou vyžadovat poněkud jinou intenzitu práce jednotlivých specialistů, např. že prvá část bude vyžadovat větší pozornost krajinného ekologa a specialisty na vodní hospodářství, zatímco druhá bude vyžadovat větší pozornost urbanisty a odborníka na krajinný ráz.
6. Nyní bude mít zpracovatelský tým již dostatek podkladů pro to, aby **předběžně vymezil krajinné okrsky**.
7. Závěrem zpracovatelský tým doplní **souhrnný popis řešeného území** jakožto shrnutí nejdůležitějších zjištění o území z provedených rozborů a **souhrnné vyhodnocení**, ve kterém se vyjádří k **hlavním zjištěným hodnotám, ohrožením, rizikům a problémům krajiny k řešení v návrhu ÚSK** a k **jevům doporučeným k převzetí do ÚAP**.

Je možné, že zpracovatelský tým shledá účelným již ve fázi doplňujících průzkumů a rozborů založit karty obcí / karty krajinných okrsků, které pak ve fázi návrhu doplní o navržená opatření.

V. Tvorba návrhu ÚSK

V.1. Postup zpracování návrhu

Níže popsané návaznosti a postupy jsou pouze popisem jednoho možného přístupu. Postup je popsán jako sled jednotlivých kroků, ve skutečnosti se ale budou tyto kroky často vzájemně prolínat, k některým částem bude potřeba se opakovaně vracet atd. Přesto lze mezi jednotlivými součástmi návrhu nalézt a popsat určité typické věcné a časové vazby.

1. V intencích zadání, na základě poznatků z konzultací a ze zpracování doplňujících průzkumů a rozborů zpracovatelský tým nejprve navrhne **cílovou vizi krajiny** pro řešený správní obvod ORP (kterou později upřesní na základě výsledků konzultací návrhu). Zároveň z doplňujících průzkumů a rozborů převezme jako podklad pro další práci rámcové vymezení krajinných okrsků (které v průběhu dalšího zpracování návrhu dle okolností buď již zůstane beze změny, nebo bude ještě upřesněno na základě dalších okolností zohledněných při tvorbě návrhu). Výsledkem bude **finální členění území na krajiny a krajinné okrsky**.
2. Pro krajinné okrsky zpracovatelský tým navrhne jejich **cílové kvality**. Zároveň budto potvrdí cílové kvality krajin ze ZÚR, nebo doporučí jejich upřesnění. Na formulaci cílové kvality krajinného okrsku může případně navázat formulace územních podmínek pro udržení nebo dosažení cílových kvalit krajinného okrsku, jakožto převodník mezi cílovými kvalitami krajinného okrsku a návrhem opatření.
3. S ohledem na vše výše uvedené v bodech 1 a 2 zpracovatelský tým začne navrhovat jednotlivá opatření – tedy **návrh opatření k zajištění funkcí krajiny, ochraně jejích hodnot, řešení problémů, snižování ohrožení a předcházení rizikům v krajině**. Jednotliví členové zpracovatelského týmu navrhnou řešení problémů v rámci své odbornosti, průběžně však budou vzájemně spolupracovat. Důležité bude od počátku domýšlet nejen vhodnou formu opatření, vhodnou míru jejich podrobnosti a možnosti jejich implementace, ale také synergické, případně antagonistické vazby mezi navrhovanými opatřeními. Klíčové při správném nastavení opatření budou znalosti odborníka na územní plánování i konzultace s pořizovatelem a dalšími zainteresovanými subjekty. Zejména tehdy, pokud by bylo navržené opatření potenciálně konfliktní, nebo pokud by nebyl zřejmý jeho důvod z celkového řešení ÚSK, je vhodné takové opatření stručně odůvodnit – napomůže se tím jeho zdárné implementaci.
4. Navržená opatření zpracovatelský tým rovněž promítne do **karet obcí** nebo do **karet krajinných okrsků**. Jelikož návrh se bude v průběhu zpracování vyvíjet, je potřeba dát pozor na udržení aktuálnosti a provázanosti všech výstupů; zejména na to, aby opatření uvedená v kapitole *Návrh opatření k zajištění funkcí krajiny, ochraně jejích hodnot, řešení problémů, snižování ohrožení a předcházení rizikům v krajině* odpovídala obsahu karet obcí/karet krajinných okrsků a aby spolu korespondoval obsah grafické a textové části.⁸
5. Nakonec zpracovatelský tým v **závěru** shrne svá **doporučení pro implementaci ÚSK a pro řešení územních problémů, které vplynuly při řešení ÚSK, ale nemohly být řešeny v rozsahu a podrobnosti ÚSK**.

⁸ Pro lepší srozumitelnost navržených opatření mohou být vhodným nástrojem také tematicky členěná schémata.

V.2. Vztah cílové vize krajiny SO ORP, cílových kvalit krajin, cílových kvalit krajinných okrsků a opatření

Metodický pokyn předpokládá, že kýžená podoba krajiny bude formulována na následujících úrovních:

- na úrovni celého správního obvodu ORP – Cílová vize krajiny SO ORP
- na úrovni krajin, vymezených v ZÚR, a v ÚSK popř. upřesněných – Cílové kvality krajin
- na úrovni krajinných okrsků, vymezených v ÚSK – Cílové kvality krajinných okrsků

Cílová vize krajiny SO ORP by měla být nejobecnější; měla by formulovat stručnou a obecnou představu, jak by měla být výhledově krajina v řešeném území SO ORP uspořádána a využívána. Řešení ÚSK bude z cílové vize krajiny SO ORP vycházet a rozpracovávat ji při řešení konkrétních částí území.

Krajiny jsou vymežovány v ZÚR. ÚSK může navrhnout zpřesnění vymezení krajin jako podklad pro aktualizaci ZÚR. Na území jednoho správního obvodu ORP se obvykle nachází několik krajin nebo jejich částí (skladebnost krajin s hranicemi správního obvodu ORP se neočekává).

Cílové kvality krajin budou podrobnější nežli cílová vize krajiny SO ORP. Budou zohledňovat vlastnosti konkrétní krajiny, pro kterou jsou vymežovány. Cílové kvality krajin a územní podmínky pro jejich zachování nebo dosažení jsou stanoveny v ZÚR, v ÚSK lze upravit jejich formulaci jako podklad pro aktualizaci ZÚR. Jinou možností je řešení ze ZÚR převzít bez úprav (a rozpracovat jej při formulaci cílových kvalit krajinných okrsků).

Krajinné okrsky budou vymezeny jako nižší skladebné součásti krajin (podle hranic krajin ze ZÚR nebo podle upravených hranic krajin v ÚSK), obvykle tedy v jedné krajině bude vymezeno několik krajinných okrsků. Krajinné okrsky budou na sebe svými hranicemi navazovat a nebudou se vzájemně překrývat.

Pro krajinné okrsky budou formulovány **cílové kvality krajinných okrsků**. Cílové kvality krajinného okrsku budou zohledňovat vlastnosti konkrétního krajinného okrsku, budou tedy stanovovány individuálně pro každý krajinný okrsek a budou formulovány konkrétněji nežli cílové kvality krajin. Na formulaci cílové kvality krajinného okrsku může navázat formulace územních podmínek pro udržení nebo dosažení cílových kvalit krajinného okrsku; cílové kvality krajinných okrsků a případné územní podmínky pro jejich zachování nebo dosažení budou východiskem pro návrh **opatření**.

Komentář projektanta: Pro vypracování opatření je důležité mít jasnou a srozumitelnou koncepci.

V.3. Způsob vymezení krajin a krajinných okrsků

Úmluva o krajině⁹ (Úmluva Rady Evropy o krajině, též známá pod svým dřívějším názvem Evropská úmluva o krajině) předpokládá individualizované pojetí **krajin** (někdy se hovoří též o tzv. vlastních krajinách). Každá krajina je jedinečná v tom smyslu, že je odlišná od jiné; proto je potřebné nastavit také její regulaci (cílové kvality krajin a územní podmínky pro jejich zachování nebo dosažení) odlišně oproti regulaci jiných krajin, resp. specificky pro konkrétní podmínky konkrétní krajiny. Vlivem dřívějšího nepřesného překladu slov „to identify its own landscapes“ v Úmluvě o krajině (pojem byl překládán jako „vymezit své vlastní typy krajiny“ namísto „vymezit vlastní krajiny“) však v ZÚR někdy přetrvává výlučně typologický způsob regulace krajin, kdy cílové kvality krajin a územní podmínky pro jejich zachování nebo dosažení jsou stanoveny shodně pro všechny krajiny stejného typu (např. pro všechny krajiny lesní). V tom případě je vhodné využít ÚSK k návrhu revize vymezení krajin, reformulace jejich cílových kvalit a územních podmínek pro jejich zachování nebo dosažení do podoby, v níž budou stanoveny pro každou krajinu podle jejích potřeb individuálně (specificky).¹⁰

⁹ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 12/2017 Sb. m. s., kterým se mění a doplňuje sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 13/2005 Sb. m. s., ve znění Sdělení ministerstva zahraničí č. 27/2021 Sb. m. s.

¹⁰ Tím není vyloučena možnost využití též typologického přístupu k vymezení krajin, zvláště pokud byly na území kraje již v minulosti podle typologického klíče krajiny vymezeny. Typologické členění krajin je možné použít jako určitý mezikrok, po němž bude následovat rozčlenění typologicky vymezených krajin na individualizované krajiny a diferenciaci jejich cílových kvalit a územních podmínek pro jejich

Rozdíl mezi typologickým a individuálním pojetím krajin podrobně rozebírají [Vondráčková, Vorel, Kupka 2018]. Osobitě znaky utvářející krajinu a odlišující ji od jiných krajin nacházejí uvedení autoři v charakteristikách, resp. podmínkách přírodních (např. reliéf terénu, síť vodotečí, aktuální stav vegetace a její prostorové členění), civilizačních (např. aktuální stav struktury osídlení, hlavní dopravní trasy, rozložení průmyslu a těžby či cestovního ruchu), kulturních a historických (např. historická struktura osídlení a cestní síť, vesnická sídla, znaky lidové architektury, dominantní rysy krajinné struktury) a v jejich vizuálním projevu – estetické atraktivnosti krajinné scény (např. vymezení prostorů, konfigurace prvků, dominanty, rozlišitelnost a nezaměnitelnost scenerií). Při vymezení krajin navrhuje pracovat s následujícími kritérii: a) projevy rozdílnosti krajinné struktury (geomorfologické členění, biogeografická regionalizace, prostorová skladba krajiny, oblasti krajinného rázu, krajinný pokryv, typy krajin), b) soustředění hodnot (přírodních, civilizačních, kulturních a historických), c) dílčí krajinná rozhraní (zejména vzniklá z rozdílnosti krajinné struktury a jejího vizuálního projevu nebo vyplývající ze soustředění hodnot a vizuální charakteristiky krajiny), d) superpozice dílčích krajinných rozhraní (průnik vrstev dílčích krajinných rozhraní a jejich konfrontace s analýzami soustředěných hodnot).¹¹

Krajiny se vymezují tak, aby jejich hranice navazovaly a aby se přitom vzájemně nepřekrývaly (aby nevznikala „bílá místa“ bez vymezené krajiny, anebo území náležející ke dvěma vymezeným krajinám).

Krajinné okrsky budou vymezeny jako nižší skladebné součásti krajin (podle hranic krajin ze ZÚR nebo podle upravených hranic krajin v ÚSK); obvykle tedy v jedné krajině bude vymezeno několik krajinných okrsků. Skladebnosti s krajinami lze dosáhnout respektováním hranic krajin vymezených v ZÚR, návrhem na změnu hranic krajin v ZÚR podle přesněji vymezených krajinných okrsků v ÚSK, nebo kombinací obou uvedených metod.

Krajinné okrsky budou na sebe svými hranicemi navazovat a nebudou se vzájemně překrývat.

Krajinný okrsek je dle definice v Metodickém pokynu základní relativně homogenní skladebná část krajiny, která se od sousedních krajinných okrsků odlišuje svými **přírodními, popř. jinými charakteristikami a způsobem využití**.

Při vyzarování krajinných okrsků se v souladu s uvedenou definicí uplatní podobná kritéria jako výše uvedená v případě krajin¹². Rozdíl spočívá v odlišném měřítku krajinného okrsku a také v příslušnosti více krajinných okrsků ke stejné krajině, která sama o sobě již byla vymezena jako území s charakteristickými znaky, odlišné od jiných sousedních území. Vyzarování krajinných okrsků uvnitř krajiny tedy znamená hledání od sebe vzájemně odlišných homogenních celků uvnitř většího celku, který sám už je do jisté míry homogenní. Přitom je třeba mít na paměti, že smyslem vyzarování krajinných okrsků je vymezení vhodného územního rámce pro stanovení cílových kvalit a pro návrh opatření.

Při vymezení krajinných okrsků se tedy zvýrazní rozdíly druhého řádu, odlišnost dílčích prvků uvnitř struktury (krajiny), pro kterou je přitom určující, že jako celek se skládá ze všech těchto prvků. Např. v krajině složené (na základě určitých společných znaků) z města a jeho okolí nyní může vyniknout rozdíl mezi městem a okolím, v krajině složené (opět na základě určitých společných znaků) z partií převážně zalesněných a převážně odlesněných může při vyzarování krajinných okrsků vyniknout tento její vnitřní rozdíl atd.

Celkově se při vyzarování hranic krajinných okrsků uplatní různé druhy vymezitelných rozhraní, od geomorfologických přes hydrologické (zde vyzdvihujeme význam hranic povodí 4. řádu pro řešení vodního režimu v krajině a tím i pro návrh krajinných okrsků), ekologické, případně biogeografické, rozdíly ve využití

zachování nebo dosažení. Základ cílových kvalit krajiny a územních podmínek může zůstat pro všechny krajiny stejného typu (např. pro všechny krajiny rybníční) stejný a rozlišení může být provedeno pouze ve formulaci některých cílových kvalit a některých územních podmínek pro jejich zachování nebo dosažení – těch, které jsou specifické právě pro danou konkrétní krajinu. Ve výsledku tedy bude území kraje rozčleněno na jedinečné krajiny, každou se svými vlastními cílovými kvalitami a rámcovými podmínkami pro jejich zachování nebo dosažení, přitom však cílové kvality krajin a územní podmínky pro jejich zachování nebo dosažení pro dvě rozdílné krajiny, náležející však do stejného typu krajiny (např. pro dvě krajiny rybníční) si budou vzájemně blíží, nežli v případě dvou krajin náležejících ke dvěma rozdílným typům (např. krajina náležející do krajin rybníčních vs. krajina náležející do krajin urbanizovaných).

¹¹ Uvedený výčet znaků utvářejících krajinu a kritérií pro vyzarování krajin je uveden jako příklad a není tím vyloučeno, že ÚSK zohlední také další znaky a kritéria.

¹² Je ale potřeba klást větší důraz na způsob využití při vyzarování krajinných okrsků oproti výše popsaným kritériím pro vyzarování krajin.

území (land use) či krajinném pokryvu (land cover), významné fyzické bariéry v území, vizuální rozhraní, až po administrativní hranice (např. jsou-li zanedbatelné rozdíly mezi hranicí administrativní a jinou nebo pokud jde evidentně o dva rozdílné krajinné okrsky, ale hranice mezi nimi je neostrá). Přitom však nelze určit jeden či dva typy rozhraní jako klíčové pro vymezení krajinných okrsků – jedinečnost krajinného okrsku je vždy výsledkem kombinace mnoha jeho charakteristik.

Stejně jako u krajin, i u krajinných okrsků mají být vymezeny jejich cílové kvality. Kontrolním kritériem pro vymezení samostatného krajinného okrsku je tedy otázka, zda jsme schopni určit cílové kvality krajinného okrsku tak, aby se alespoň částečně lišily od jiných krajinných okrsků. Jinými slovy, krajinné okrsky je potřeba vymežit tak, aby byly vhodným územním rámcem pro odlišné cílové kvality, čemuž většinou budou odpovídat též odlišné konstelace navržených opatření v odlišných krajinných okrscích.

Rozloha krajinného okrsku je značně individuální a závisí (pomineme-li autorský přístup projektanta k jejich vymezení) na podmínkách v území, především na pestrosti střídání různých znaků a dělicích linií, podle nichž lze krajinné okrsky rozlišit. I tak ovšem zpravidla platí, že čím menší jsou krajinné okrsky, tím větší je jejich vnitřní homogenita.

Příklad: V polovině roku 2019 Ministerstvo pro místní rozvoj zpracovalo pracovní tabulku porovnávací některé kvantifikovatelné a snadno zjistitelné údaje o zpracovaných ÚSK. Prověřeno bylo 22 ÚSK, které byly v době zpracování tabulky dokončeny. Počty krajinných okrsků vymezených v jedné ÚSK v tomto vzorku se pohybovaly od 7 po 153, průměrná výměra krajinného okrsku se pohybovala od 2 po 74 km². U poloviny zkoumaných ÚSK se pohybovala od 10 do 20 km², u dvou třetin od 6 do 36 km².

V.4. Návrh opatření

Nezbytnou součástí návrhu ÚSK je návrh opatření.¹³ Každé opatření musí být formulováno jako text. Většina opatření se kromě toho promítne rovněž do grafické části ÚSK (k tomu podrobněji níže). Metodický pokyn uvádí: „*Textová formulace opatření se uvede přinejmenším na těchto místech návrhu ÚSK:*

- *V tematicky členěných kapitolách „Návrh opatření v oblasti vodního režimu, obhospodařované půdy, ekologické stability a biodiverzity“ a „Návrh opatření v oblasti krajinného rázu, rekreace, prostupnosti krajiny a usměrňování rozvoje abiotických struktur v krajině.“ Zde se uvedou všechna opatření relevantní pro dané téma.*
- *V kartách obcí nebo v kartách krajinných okrsků. Zde se uvedou všechna opatření vztažená ke konkrétní lokalitě na území obce / krajinného okrsku, k dané obci / krajinnému okrsku jako celku.*

Pokud ÚSK formuluje také opatření vztahující se k celému řešenému území, není třeba je znovu uvádět ve všech kartách obcí / krajinných okrsků, ale lze je uvést v samostatné příloze.“

Každé navržené opatření se tedy vyskytne v ÚSK nejméně na dvou místech – v příslušné tematické kapitole a v kartě příslušné obce / krajinného okrsku (popř. v případě opatření formulovaného pro celé řešené území v samostatné příloze). Většina opatření bude vyjádřena i grafickým průmětem v grafické části. To pochopitelně klade nároky na zvýšenou pozornost zpracovatelského týmu v průběhu zpracování ÚSK, aby se doplnění, rušení či úpravy opatření promítly na všech patřičných místech materiálu.

Důvod pro uvedení opatření v kartách obcí je zřejmý – je to praktické pro rychlou orientaci samospráv, orgánu územního plánování a dalších orgánů veřejné správy o tom, jaká opatření se navrhují na území dané obce. Orgán územního plánování tuto informaci využije zejména při aktualizaci ÚAP a při formulaci návrhu zadání územního plánu nebo jeho změny. Karty obcí mohou být případně nahrazeny kartami krajinných okrsků, což má zase své výhody z hlediska systematičnosti ÚSK, navíc lze předpokládat vztah mezi vymezením krajinného okrsku a typem navrhovaných opatření.

Důvodem pro uvedení opatření v tematických kapitolách je už samotný předpokládaný postup organizace práce při zpracování ÚSK a snadné ověření pořizovatelem ÚSK, že danému tématu je v návrhu věnována patřičná pozornost. Je to výhodné i pro snadnou orientaci uživatelů hotové ÚSK v souboru navržených opatření k určitému tématu. V neposlední řadě je to praktické také pro udržení přehledu o opatřeních, která zasahují na území několika obcí či několika krajinných okrsků (např. renaturace vodního toku) a o opatřeních, která jsou lokalizována na území jiné obce, než která z nich bude mít hlavní užitek (např. prostor pro přirozený rozliv povodní či vodní nádrž určená ke snížení ohrožení níže položených území povodněmi nebo přívalovými povodněmi).

Druhy opatření podle způsobu jejich implementace

Podle způsobu jejich implementace lze navržená opatření členit na nespécifikovaná, režimová a fyzická:

- **Nespécifikovaná opatření** – opatření rámcově určují území, kterého se týkají, problém, který je v tomto území přítomen, a navrhují, že by měl být (např. v územním plánu) řešen. V určitých případech, např. při nedostatku podrobnějších podkladů, je i formulace opatření tohoto druhu určitým přínosem (lze je využít např. při formulaci zadání územního plánu). Pokud to však lze, měla by ÚSK přednostně navrhovat režimová nebo fyzická opatření, protože nespécifikovaná opatření nepředstavují příliš velký posun v řešení dané problematiky.
- **Režimová opatření** – jejich konečným důsledkem má být zavedení nebo změna určité regulace v územně plánovací dokumentaci (typicky v územním plánu) nebo zřízení či změna jiného nástroje určitým způsobem regulujícího činnost v území (např. registrace významného krajinného prvku nebo vyhlášení zvláště chráněného území a stanovení jeho bližších ochranných podmínek podle zákona

¹³ Druhé vydání Metodického pokynu z roku 2023 upouští od dělení na „rámcové podmínky využití“ a „rámcová doporučení pro opatření“, používaného v prvním vydání metodického pokynu z roku 2016, a přechází k univerzálnímu pojmu „opatření.“

o ochraně přírody a krajiny¹⁴). Oproti předchozímu druhu se vyznačují propracovanější představou o tom, jakým způsobem daný problém regulovat. Taková opatření je potřeba navrhovat s odbornou znalostí problematiky, kterou má regulace řešit, a proto se předpokládá spolupráce odborníka na zvolený regulační nástroj (např. autorizovaného architekta pro obor územní plánování) a věcného specialisty (např. ekologa či vodohospodáře).

- **Fyzická opatření** – jejich konečným důsledkem má být fyzická realizace změny v krajině, např. zřízení průlehu, renaturace potoka, výsadba větrolamu. ÚSK zde může sloužit jako prvotní návrh určitých úprav v území reagující na identifikované problémy. Vzhledem k účelu a podrobnosti ÚSK je takový návrh skutečně jen prvotní představou o možnostech jejich uplatnění v území, např. o vymezení určitých lokalit, ve kterých se navrhuje umístění určitých prvků, bez dalších podrobností o podobě a přesném umístění těchto prvků. (Je nicméně vhodné stručně odůvodnit, proč se navrhuje právě taková opatření, a právě v daném území – přispěje to ke snazší implementaci těchto opatření). Dalším krokem navazujícím na návrh takových opatření v ÚSK bude obvykle studie (krajinařská studie, vodohospodářská studie apod.) nebo pozemkové úpravy, které zpřesní podobu a parametry opatření; pozemkovými úpravami zároveň dojde k umístění opatření. Některá opatření si vyžádají změnu územního plánu, v řadě případů však půjde o opatření, která budou s dosavadním územním plánem v souladu – často budou v dané ploše přípustným využitím. Také návrh fyzických opatření, byť obecněji formulovaných, vyžaduje součinnost specialistů ve zpracovatelském týmu.

Druhy opatření podle míry určitosti, jejich formulace a grafického vyjádření

Snahou projektanta ÚSK musí být formulovat opatření tak, aby byla použitelná pro další činnost orgánů veřejné správy, popř. dalších subjektů, od nichž se předpokládá realizace opatření. To znamená, že:

- Opatření mají být srozumitelná a jednoznačná.
- Je nanejvýš potřebné, aby z formulace opatření bylo zřejmé, který subjekt je příslušný k jeho provedení či naplnění.¹⁵

Při návrhu opatření je potřeba zohlednit:

- Podrobnost a přesnost dosažených znalostí o území (převzatých z externích materiálů nebo dosažených v rámci zpracování ÚSK), která do značné míry ovlivňuje míru určitosti navrženého opatření.
- Míru určitosti navrženého opatření, která do značné míry předurčuje nejvhodnější způsob implementace daného opatření.¹⁶
- Předpokládaný postup implementace opatření, tedy určení kroků nezbytných pro jejich praktické naplnění (např. prostřednictvím aktualizace ZÚR, prostřednictvím změny ÚP, při posuzování návrhů na změnu ÚP, při vydávání závazných stanovisek orgánu územního plánování, prostřednictvím činnosti orgánů ochrany přírody, prostřednictvím projektu a následné realizace pozemkových úprav...), které ovlivní konečnou formulaci a grafické vyjádření opatření.

Podle míry určitosti lze opatření členit takto:

Textová formulace opatření:

- **Obecná** – vztahují se na celé určité území (např. celý správní obvod ORP, celý krajinný okrsek, celé území obce).
- **Lokalizovaná** – vztahují se na konkrétní případ (např. konkrétní erozně ohroženou plochu, úsek vodního toku, brownfield, chybějící propojení dvou míst).

¹⁴ Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

¹⁵ Konzultace s dotčenými orgány a obcemi slouží tedy mj. i k tomu, aby si zpracovatelský tým zpřesnil představu o tom, který orgán je kompetentní k řešení kterého opatření, a návrh podle toho upravil.

¹⁶ Např. je-li velká míra nejistoty ohledně nejlepší polohy pro umístění daného opatření, není účelné jej implementovat vymezením plochy v územním plánu.

Grafické vyjádření opatření:

- Není – dané opatření nelze graficky vyjádřit nebo to není účelné pro jeho obecnost.
- Schematické – s ohledem na přetrvávající nejistoty ohledně územního průmětu opatření se opatření graficky znázorní pouze schematicky (např. puntíkem, tlustou čarou, kružnicí, směrovou značkou apod.), popř. se vymezí širší území, v němž má být poloha opatření dalšími materiály upřesněna.
- Rámcové – opatření se graficky vymezí plochou či koridorem v předpokládaném územním rozsahu, nebo v rozsahu sice širším, přesto poměrně jasně územně identifikovaném.

Kombinací zvolené míry určitosti textového a grafického vyjádření navrhovaných opatření se lze typicky dobrat k těmto způsobům vyjádření:

- Obecné opatření pouze v textu bez územního průmětu.
- Lokalizované opatření se schematickým územním průmětem.
- Lokalizované opatření s rámcovým územním průmětem.

Metodický pokyn požaduje opatření označit unikátním kódem opatření, aby byla opatření z textu ÚSK jednoznačně přiřazena k jejich grafickému průmětu ve výkresech (pokud grafický průmět mají), a pod stejným kódem je uvést také v kartách obcí / kartách krajinných okrsků.

V.5. Příklady formulací opatření

Obecná opatření:

Špatně: „Důsledně dodržovat všechny právní předpisy na úseku územního plánování.“

Komentář: Povinnost dodržovat právní předpisy je základním všeobecně platným právním principem a je tedy zbytečné uvádět to znovu v ÚSK. Uživatelé ÚSK musejí dodržovat právní předpisy tak jako tak.

Přijatelně: „Opatření bez grafického průmětu č. 14: Uplatňovat opatření ke snížení aktuálně vysoké erozní ohroženosti zemědělské půdy, preferovat přírodě blízká opatření.“

Komentář: Opatření je srozumitelné. Chybí adresát – z kontextu lze usoudit, že je určeno více subjektům, mj. zemědělským hospodářům. Mnoho případných adresátů včetně orgánu územního plánování se však nemusí v opatření najít – není zřejmé, co přesně by měli podniknout. Bylo by velmi žádoucí doplnit opatření dalšími lokalizovanými opatřeními.

Správně: „O22.4: V Pistáciové Lhotě se doporučuje doplnit regulativy územního plánu k zajištění respektování měřítka a výškové hladiny stávající hodnotné historické zástavby.“

Komentář: Obecné, ale srozumitelné opatření; jasný adresát – obec ve spolupráci s pořizovatelem.

Poznámka: Opatření bylo možné případně vyjádřit též graficky schematickou značkou, v tom případě by bylo potřeba doplnit ještě kód opatření.

Lokalizovaná opatření:

Špatně: „Na Černém kopci nepovolovat stavby pro bydlení a rekreaci.“

Komentář: Není jasný věcný důvod a právní titul požadavku. Stavební úřad a dotčené orgány se budou řídit právními předpisy a platnou územně plánovací dokumentací, ostatně nemohou ani jinak. Chybí kód opatření.

Správně: „RP5 – Převzetí záměru revitalizace Hnědozeleného potoka z Plánu dílčího povodí Střední Temže, investor a časový rámec zatím neznámý.“

Komentář: Jasně vymezení území a navrženého opatření; doplněno upozorněním na zatím nespecifikovaný časový rámec a nespecifikovaného investora.

Správně: „Chránit lokalitu P162 s cennými suchomilnými společenstvy – neměnit způsob hospodaření, nevymezovat zastavitelné plochy, zvážit vyhlášení přírodní památky.“

Komentář: Jasně vymezení území, řešeného problému a navržených řešení. Dobrý podklad pro činnost obce a orgánu územního plánování (mají srozumitelný argument, proč nepodporovat případné snahy o změnu územního plánu v daném území) a orgánu ochrany přírody (má podnět k případnému vymezení přírodní památky, popř. k jiné vhodné formě ochrany daného místa).

Správně: „O116 – V územně plánovací dokumentaci obcí a při umístování staveb zajistit ochranu horizontu Oranžového vrchu, který je charakteristickou hodnotou krajinného rázu v území; chránit zejména pohledy z vymezených stanovišť 116a a 116b.“

Komentář: Jasně vymezení území a navrženého opatření; dobrý podklad pro pořizovatele a projektanta územně plánovací dokumentace a pro orgán ochrany přírody jakožto dotčený orgán na úseku ochrany krajinného rázu (např. pro účely dosažení dohody na formulaci podmínek ochrany krajinného rázu v územním plánu nebo regulačním plánu)¹⁷.

¹⁷ § 12 odst. 4 zákona o ochraně přírody a krajiny

V.6. Příklady možných opatření dle řešeného problému

ÚSK navrhne četná opatření, která se propíše přinejmenším do kapitoly *Návrh opatření k zajištění funkcí krajiny, ochraně jejich hodnot, řešení problémů, snižování ohrožení a předcházení rizikům v krajině, do karet obcí / karet krajinných okrsků a do hlavního výkresu.*

Řada opatření je polyfunkčních, přispívají tedy současně k plnění více úkolů a řešení více problémů současně. Typickým příkladem takového polyfunkčního opatření je průleh, který podporuje retenci a infiltraci vody, působí jako prevence vodní eroze, zachycuje vodu z polí kontaminovanou hnojivou dřívě, než by pronikla do vodního toku, čímž přispívá ke kvalitě povrchových vod, a člení krajinu na menší celky, což má pozitivní vliv na ekologickou stabilitu a biodiverzitu a žádoucím způsobem posílí přírodní charakteristiky krajiny.

Cenným pramenem pro větší část z níže uvedených příkladů opatření jsou ÚSK pořízené v programovém období 2014–2020 s dotační podporou Integrovaného regionálního operačního programu.

Návrh opatření ke zlepšení vodního režimu krajiny

Mohou být navrhovány např.:

Údolní nivy k ochraně – může být převzato z existujících podkladů rámcové vymezení údolních niv (je k dispozici u významných vodních toků¹⁸), nebo může být s využitím těchto podkladů provedeno podrobné vymezení údolních niv (nutno zohlednit časově, ve složení zpracovatelského týmu, i v rozpočtu ÚSK¹⁹); vymezení v ÚSK bude podkladem pro vymezení VKP údolní niva orgánem ochrany přírody; pro údolní nivy může ÚSK také navrhnout určité zásady či podmínky, které se doporučuje zohlednit v územně plánovací dokumentaci; popř. mohou být vymezeny partie údolních niv, pro něž se doporučuje orgánu ochrany přírody zřídit určitou formu ochrany, např. je vyhlásit za zvláště chráněné území, v tom případě může ÚSK přinést též náměty pro formulaci jejich ochranných podmínek.

Pramenné oblasti a mokřady k ochraně – lze vymezit pramenné oblasti a navrhnout určité zásady či podmínky, které se doporučuje zohlednit v územně plánovací dokumentaci; popř. ÚSK může doporučit orgánu ochrany přírody navrhnout pro některé pramenné oblasti a mokřady určitou formu ochrany, např. je registrovat jako VKP nebo vyhlásit za zvláště chráněné území, v tom případě může ÚSK přinést též náměty pro formulaci jejich ochranných podmínek.

Lokality k posílení retence a zasakování – vymezení území, ve kterých se obecně doporučuje posílit retenci a zasakování vody (aniž by se předjímalo, jakým způsobem toho bude docíleno). Vhodné je navrhnout též určité zásady, kterými se za tímto účelem doporučuje v těchto územích řídit. Přitom je žádoucí mít jasnou představu o následné implementaci těchto zásad, což zpravidla znamená nutnost diskuse mezi více členy zpracovatelského týmu. Pokud by např. měly být tyto zásady zohledněny v územně plánovací dokumentaci, je potřeba je formulovat a přesný mechanismus jejich implementace řešit ve spolupráci s odborníkem na územní plánování.

Retenční a vsakovací prvky v krajině – vymezení prostoru pro retenční a vsakovací opatření, jako jsou např. průlehy, zasakovací pásy, tůně, mokřady, malé vodní nádrže. Jejich grafické vymezení se provede buďto plochou či koridorem, nebo častěji schematickou značkou (např. puntíkem, elipsou) – tedy s předpokladem následného upřesnění v dalších stádiích přípravy. Cílem je rámcově navrhnout opatření, jejichž provedení by mohlo být realizováno buď při pozemkových úpravách, nebo na jejichž realizaci by se mohla soustředit obec,

¹⁸ Zejména máme na mysli výstupy výzkumného projektu TAČR Prostředí pro život *Praktické nástroje pro plánování a ochranu VKP údolní niva* (SS01010213), kterým bylo provedeno rámcové vymezení VKP údolní niva na cca 16 000 kilometrech významných vodních toků (řek i větších potoků) v ČR. V době poslední revize této poznámky pod čarou (květen 2023) jsou první veřejně dostupné výstupy z uvedeného projektu zobrazeny na <https://arcg.is/10LObG>. Další informace k údolním nivám jsou dostupné na webu Ministerstva životního prostředí na adrese https://www.mzp.cz/cz/udolni_niva.

¹⁹ V případě nedostatku času či financí možno zvážit podrobné vymezení údolních niv alespoň v nejproblematičtějších úsecích; typicky např. v sídlech, kde se předpokládá výskyt údolní nivy a zároveň se do nich koncentruje zájem o výstavbu.

kraj či zemědělství hospodáři. Doporučuje se možnosti budoucí realizace předjednat při konzultacích ÚSK (např. zjistit, ve kterých částech území mohou v příštích letech proběhnout pozemkové úpravy a nalézt aktivní samosprávy a hospodáře, kteří mají zájem se podílet na realizaci opatření). Tím se vytvoří lepší předpoklady pro budoucí realizaci opatření. Vedle příznivého vlivu na udržení vody v krajině a snížení dopadů přívalových povodní uvedená opatření často pomohou snížit také vodní erozi či budou mít pozitivní vliv na biodiverzitu a ekologickou stabilitu krajiny.

Vymezení úseků k odstranění staveb k odvodnění – v územích, kde vzhledem k současným podmínkám tyto stavby pozbyly účel (odvodňují území, kde je naopak nyní potřeba vodu zadržovat), typicky např. v prameništích oblastech či v údolní nivě. Jeden z projektantů ÚSK k tomu uvádí:

Komentář projektanta: *Pro vymezení vhodných úseků se nám osvědčila analýza současných meliorací, konkrétně stav hlavních. Tam, kde nedominuje zemědělství, a byly přesto meliorace (např. v údolních nivách vhodných k obnově), bylo možné navrhnout demolici meliorace (dokonce pro převzetí do územního plánu) a renaturalizaci toku.*

Retenční prvky na vodních tocích – vymezení retenčních opatření na vodních tocích, jako jsou např. zdrže, přehrážky, tůně, či snížení nivelety pobřežního pásu území (umožňující jeho neškodné zaplavení při menších povodních). Jejich grafické vymezení se provede buďto plochou či koridorem, nebo častěji schematickou značkou (např. puntíkem, elipsou) – tedy s předpokladem jeho následného upřesnění v dalších stádiích jejich přípravy. Doporučuje se možnosti budoucí realizace navržených opatření konzultovat se správcem vodních toků.

Akumulační prvky na vodních tocích – vymezení akumulačních prvků na vodních tocích, jako jsou např. vodní nádrže (včetně malých vodních nádrží, resp. rybníků), suché nádrže a boční (neprůtočné) ovladatelné poldry. Grafické vymezení se opět provede buďto plochou či koridorem, nebo častěji schematickou značkou (např. puntíkem, elipsou). Cílem je rámcově navrhnout opatření, jejichž provedení by mohlo být realizováno buď při pozemkových úpravách, nebo taková, na jejichž realizaci by se mohla soustředit obec, kraj či zemědělství hospodáři. Doporučuje se možnosti budoucí realizace předjednat při konzultacích ÚSK.

Opatření na ochranu před povodněmi – vedle již výše uvedených multifunkčních opatření na podporu infiltrace, retence a akumulace mohou být navrhována další přírodě blízká i technická opatření, která primárně slouží k ochraně území před povodněmi, např. výstavba systému protipovodňových hrází v určitém úseku ideálně i s regulací rozlivu a následného odtoku. Je potřeba vzít v úvahu plán dílčího povodí a plán pro zvládání povodňových rizik, které obvykle taková opatření obsahují. Doporučuje se možnosti budoucí realizace navržených opatření konzultovat se správcem vodních toků.

Opatření ke zvýšení přirozené retence vody v lesích a omezení negativního vlivu soustředěného odtoku na lesní cestní síti – grafické vymezení ploch buďto plochou či koridorem, nebo častěji schematickou značkou (např. puntíkem, elipsou), kde je potřebné např. omezení negativních vlivů stávajících staveb pro plnění funkcí lesa (např. u lesní cestní sítě, kdy se podpovrchová voda díky odvodnění lesní cestní sítě mění na povrchovou, čímž dochází ke zvýšenému odtoku vody z krajiny). Problém je tím výraznější, pokud z lesa přitékají splaveniny do zástavby nebo pokud zanášejí vodní tok. Cílem je rámcově navrhnout opatření, jejichž provedení by mohlo být realizováno buď vlastníkem, či hospodařícím subjektem – jde např. o úpravu trasování lesních cest, vytipování úseků lesních cest k rekonstrukci (vč. případné změny povrchu, doplnění příčného sklonu apod.), popř. k doplnění protierozních opatření (např. k vybudování či obnově svodnic), opatření k zasakování/retenci v lesích apod. (Z výčtu je zřejmé, že komplexní návrh tohoto opatření by vyžadoval hodně práce a velmi podrobnou znalost řešeného území, což by bylo nutné zohlednit již při tvorbě zadávací dokumentace časově i finančně). Účelem těchto opatření je snížit soustředěný odtok vody z lesních ekosystémů a zároveň umožnit alespoň částečný zpětný vsak povrchové vody do půdy.

Návrh opatření ke zlepšení ekologického stavu vodních toků

Mohou být navrhovány např.:

Vymezení úseků vodních toků a údolních niv k revitalizaci či renaturaci – doporučuje se možnosti budoucí realizace konzultovat se správcem vodních toků, popř. s obcemi, s krajem. Podkladem pro vymezení vhodných úseků budou mj. údaje z plánu dílčího povodí, a to jednak listy opatření (pravděpodobně budou obsahovat údaje o některých revitalizačních záměrech, které bude vhodné převzít), jednak údaje o současném hydromorfologickém stavu vodních toků, z nichž bude možno odvodit potřebnost úprav jednotlivých úseků. Pro menší vodní toky však bude potřeba čerpat údaje z jiných dostupných zdrojů, z doplňujících průzkumů a rozborů (nutno požadovat v zadání a zohlednit finančně a časově), popř. často nebudou takové údaje k dispozici. Součástí úlohy může být i přibližné vymezení území, ve kterém má revitalizace či renaturace proběhnout, to však předpokládá existenci nebo vytvoření (opět nutno zohlednit finančně a časově) podrobnějších podkladů, na jejichž základě bude možné toto území alespoň přibližně vymežit.

Návrh opatření ke zlepšení stavu půdy, včetně návrhu opatření k řešení protierozní ochrany

Doporučuje se možnosti budoucí realizace ověřit při konzultacích ÚSK (např. zjistit, ve kterých částech území mohou v příštích letech proběhnout pozemkové úpravy a nalézt aktivní samosprávy a hospodáře, kteří mají zájem se podílet na realizaci opatření).

Případná přesnější lokalizace protierozních prvků (či dalších prvků, které se spolupodílejí na členění krajiny) by měla vycházet z podrobné znalosti poměrů v území. Jeden z projektantů ÚSK k tomu uvádí:

Komentář projektanta: *Dělení zemědělských bloků je nutno realizovat v první řadě na základě přirozených prvků v krajině, jako jsou vodní toky, odtrubnění vodních toků a dále obnovou původních historických cest. Nové hranice v krajině je důležité velmi pečlivě zvážit, aby nenarušily původní charakter krajiny.*

Mohou být navrhovány např.:

Lokality vhodné ke změně hospodaření – toto opatření nepředpokládá žádné změny v druhu či způsobu využití pozemků ani změny ve vlastnických vztazích a cílí výlučně na zemědělské hospodáře; může jít např. o změnu osevnických postupů, změnu v pěstovaných plodinách, změnu v použité mechanizaci apod.; opatření předpokládá součinnost hospodářů, popř. součinnost obce při jednání s hospodáři.

Velké půdní bloky vhodné k rozdělení – jejich vytipování lze provést na základě hranic půdních bloků a dílů půdních bloků dostupných v LPIS. Opatření cílí primárně na zemědělské hospodáře. Opatření také může být fyzicky provedeno při realizaci pozemkových úprav, popř. se na jeho realizaci může soustředit obec či kraj. Doporučuje se možnosti budoucí realizace předjednat při konzultacích ÚSK – zvýší se tím potenciál jeho realizace.

Lokality vhodné k zatravnění, lokality vhodné k zalesnění – jako jeden z podkladů lze využít sledovaný jev č. 43a v části A ÚAP, který je vhodné konfrontovat s LPIS a s pozemkovými úpravami. U dat z LPIS je třeba mít na paměti, že vznikla na základě vlastností půdy v daném místě (typ půdy, sklon pozemku apod.), ale návrh v ÚSK by měl zohlednit také další skutečnosti, např. návaznosti na ÚSES, existenci krajinných prvků, polohu vůči vodoteči aj. Opatření cílí primárně na zemědělské hospodáře. Opatření také může být fyzicky provedeno při realizaci pozemkových úprav, popř. se na jeho realizaci může soustředit obec či kraj. Doporučuje se možnosti budoucí realizace předjednat při konzultacích ÚSK.

Údolnice (dráhy soustředěného odtoku) ke stabilizaci – údolnice lze identifikovat analýzou georeliéfu, průběh údolnic je pak třeba porovnat s dalšími podklady, např. s obsahem sledovaného jevu č. 43a v části A ÚAP. Opatření cílí primárně na zemědělské hospodáře. Údolnici (dráhu soustředěného odtoku) lze stabilizovat např. úpravou způsobu hospodaření na orné půdě nebo zatravněním. Opatření také může být fyzicky provedeno při realizaci pozemkových úprav, popř. se na jeho realizaci může soustředit obec či kraj. Doporučuje se možnosti budoucí realizace předjednat při konzultacích ÚSK.

Protierozní prvky – návrh opatření proti vodní erozi zemědělské půdy, jako jsou např. zasakovací pásy, průlehy, protierozní příkopy, nebo proti větrné erozi, jako jsou např. větrolamy. Jejich grafické vymezení se provede buďto plochou či koridorem, nebo častěji schematickou značkou (např. puntíkem, elipsou) – tedy s předpokladem jeho následného upřesnění v dalších stádiích přípravy. Cílem je rámcově navrhnout opatření, jejichž provedení by mohlo být realizováno buď při pozemkových úpravách, nebo na jejichž realizaci by se mohla soustředit obec či hospodářství. Doporučuje se možnosti budoucí realizace probrat při konzultacích ÚSK (např. zjistit, ve kterých částech území mohou v příštích letech proběhnout pozemkové úpravy a nalézt aktivní samosprávy a hospodáře, kteří mají zájem se podílet na realizaci opatření). Tím se vytvoří lepší předpoklady pro budoucí realizaci opatření. Zpravidla tyto prvky plní kromě protierozní funkce i další funkce, např. zadržují vodu v krajině a zvyšují ekologickou stabilitu. Vesměs jsou proto uvedeny již výše mezi opatřeními ke zlepšení vodního režimu krajiny.

Staré zátěže a kontaminované plochy k odstranění – ÚSK vytipuje příslušné lokality. Jako jeden z podkladů lze využít sledovaný jev č. 64 v části A ÚAP. Opatření cílí na vlastníky kontaminovaných pozemků, kterými mohou být privátní subjekty, obce, kraj i stát. Doporučuje se možnosti budoucí realizace ověřit při konzultacích ÚSK. Je možné navrhnout určitá doporučení pro územní plán např. ohledně využití předemných lokalit, etapizace apod.

Rámcový návrh potřebných úprav ÚSES

Cílem ÚSK není suplovat plán ÚSES – oborový dokument pořizovaný orgánem ochrany přírody²⁰. ÚSK však může upozornit na problémy k řešení, popř. v součinnosti s odborně způsobilou osobou rámcově řešení navrhnout. Prostor, který je vhodné problematice ÚSES v ÚSK věnovat, závisí také na tom, jaké odborné podklady (generel ÚSES, plán ÚSES) jsou pro dané území k dispozici a z jaké doby, jak je orgán ochrany přírody využívá, případně zda identifikoval potřebu v blízké budoucnosti plán ÚSES jako podklad pro úpravy nebo vymezení ÚSES v územně plánovací dokumentaci pořídit. Problematiku úprav ÚSES je vhodné konzultovat zejména s orgány ochrany přírody.

Rámcový návrh řešení nenávazností ÚSES – Typicky jde o prostorovou nespojitost závazného vymezení ÚSES v územně plánovací dokumentaci na hranici dvou sousedních obcí nebo na hranici správních obvodů ORP, ačkoliv se zajištění funkční spojitosti v území předpokládá. Tato místa je potřeba identifikovat v doplňujících P+R, a v návrhu ÚSK, pokud možno, též rámcově doporučit způsob řešení (např. při nespojitosti ÚSES zjištěné na hranici dvou sousedních obcí, resp. územních plánů navrhnout, ve kterém z obou územních plánů by mělo dojít ke změně, nebo navrhnout revizi vymezení ÚSES v obou územních plánech, případně v širších územních souvislostech). Pokud ÚSK identifikuje problémy ve vymezení ÚSES na významnější části území řešeného ÚSK, je namísto doporučit zpracování plánu ÚSES.

Rámcový návrh řešení dalších chyb ve vymezení ÚSES – Teorie ÚSES a přístup projektantů ÚSES se v průběhu let vyvíjely, kvalita zpracování dokumentů kolísala, a zejména při neexistenci novějších podkladů může dojít k tomu, že vymezení ÚSES v územně plánovací dokumentaci nerespektuje přírodovědné principy ani aktuální podmínky v území. Je proto potřeba identifikovat místa, kde je pochybnost o metodické správnosti vymezení ÚSES. Pokud se jedná o významnější část území řešeného ÚSK, je namísto doporučit zpracování plánu ÚSES. V případě jen drobnějších nesrovnalostí je vhodné v součinnosti s odborně způsobilou osobou rámcově navrhnout způsob řešení – např. identifikovat skladebné části ÚSES doporučené k upřesnění, k vypuštění, rámcově vymezení směry pro nová propojení apod.

Rámcový návrh doplnění chybějících prvků ÚSES – souvisí s předchozím bodem. Pokud jsou zjištěny nedostatky ve významnější části řešeného území, je namísto doporučit zpracování plánu ÚSES. V případě jen lokálních chybějících propojení je vhodné je rámcově navrhnout – např. určením směru, koridorem apod. s tím, že přesné vymezení bude dořešeno v územním plánu či v pozemkových úpravách (pokud bude časově předcházet územnímu plánu).

²⁰ § 2 vyhlášky č. 395/1992 Sb., ve smyslu ustanovení § 4 odst. 1 zákona o ochraně přírody a krajiny

Rámcový návrh řešení míst střetu ÚSES s jinými funkcemi (např. doprava, těžba, rozvoj sídla) – Jde o místa, kde stávající vymezení ÚSES je v kolizi s již existujícím stavem v území popř. s již vymezenou zastavitelnou plochou v územním plánu apod. Taková místa je třeba identifikovat a pokud možno v součinnosti s odborně způsobilou osobou rámcově doporučit způsob řešení (např. určit, zda je namístě úprava vymezení ÚSES a rámcově vymezení území či směr pro nové vedení ÚSES, popř. zda je s ohledem na limitované podmínky území vhodnější vypuštění zastavitelné plochy apod.).

Návrh opatření k zajištění migrační propustnosti krajiny

Mohou být navrhována např.:

Kritická místa a jiné migrační překážky v krajině ke zprostupnění – Dálkové migrační koridory umožňují průchod velkých savců (velcí savci se přesouvají i na velké vzdálenosti), přičemž se zároveň předpokládá, že tím spíše umožní i průchod drobnějších zvířat. Kritická místa by měla být součástí vrstev ke sledovanému jevu č. 36b v části A ÚAP. Lze též v ÚSK identifikovat dosud nepodchycené lokality k prověření, zda se nejedná o kritické místo, popř. upozornit na kritická místa, kde v mezidobí od jejich vymezení došlo k realizaci významných opatření ke zlepšení stavu. ÚSK může navrhnout rámcově řešení střetů v těchto místech, např. přeložení bariéry, která brání či omezuje průchodu migračního koridoru; přeložení dílčího úseku migračního koridoru do vhodnější polohy; mimoúrovňové křížení podchodem, ekoduktem; vypuštění zastavitelné plochy, která ohrožuje průchod biokoridoru do budoucna, aj. Problematiku ochrany, případně úprav dálkových migračních koridorů je vhodné konzultovat zejména s příslušným orgánem ochrany přírody. Je také vhodné s odpovídajícími aktéry (např. se správcem dopravní infrastruktury, jedná-li se o střet s dopravní infrastrukturou) konzultovat proveditelnost a časový horizont navržených opatření.

Návrh opatření na ochranu a rozvoj přírodních hodnot

Mohou být navrhovány např.:

Lokality doporučené k registraci významného krajinného prvku – týká se lokalit, které nejsou VKP ze zákona. Doporučení z ÚSK bude podkladem pro činnost orgánu ochrany přírody, který může rozhodnout o registraci VKP postupem podle § 6 zákona o ochraně přírody a krajiny. Ohledně vymezení VKP údolní niva viz výše samostatný bod *Údolní nivy k ochraně*.

Stromy doporučené k vyhlášení za památný strom – ÚSK může doporučit vyhlášení mimořádně významného stromu, jejich skupiny či stromořadí památným stromem a vymezení jeho ochranného pásma postupem podle § 46 zákona o ochraně přírody a krajiny.

Lokality doporučené k prověření vyhlášení přírodního parku – Pokud by se v řešeném území nacházelo rozsáhlejší území (řádově jednotky až stovky km²) s významnými soustředěnými estetickými a přírodními hodnotami, které nepoživá ochrany jako zvláště chráněné území, může ÚSK doporučit jeho vyhlášení za přírodní park postupem podle § 12 odst. 3 ve spojení s § 77a odst. 2 zákona o ochraně přírody a krajiny.

Lokality doporučené k prověření vyhlášení ZCHÚ – není to příliš pravděpodobné, nicméně nelze zcela vyloučit, že ÚSK doporučí některá přírodně cenná území k prověření možnosti vymezení ZCHÚ, nejspíš maloplošného (přírodní památky, přírodní rezervace, případně národní kategorie těchto ZCHÚ). Podněty tohoto druhu nemusejí vzejít jen od řešitelského týmu, ale též od orgánu ochrany přírody nebo místních odborníků – přírodovědců (odborná veřejnost). ÚSK může také doporučit vymezení či změnu vymezení ochranného pásma ZCHÚ.

Lokality vhodné k úpravě režimových opatření – V místech, která již požívají ochrany podle zákona o ochraně přírody a krajiny, a v nichž je žádoucí nějakým způsobem upravit hospodaření, může ÚSK doporučit (samozřejmě na základě fundovaných odborných argumentů) potřebné změny jako podklad pro činnost orgánu ochrany přírody. Např. může navrhnout v určitých místech úpravu zonace velkoplošného ZCHÚ (směrem k přísnějšímu režimu i k režimu volnějšímu), doporučit doplnění nějaké bližší ochranné podmínky v ZCHÚ, formulovat určitá doporučení pro plán péče o ZCHÚ aj.

Návrh opatření ke snížení unifikace krajiny – unifikace krajiny (viz příslušné heslo ve slovníku vybraných pojmů) je problémem s negativním vlivem jak na biodiverzitu, tak na krajinný ráz, často ale i opatření primárně zaměřená na zcela jiný problém (např. na hospodaření s vodou) sekundárně pozitivně působí též ke zmírnění unifikace krajiny. ÚSK bude obvykle obsahovat řadu opatření na podporu snížení unifikace krajiny, která jsou již průřezově uvedena na jiných místech Příručky, viz např. bod *Retenční a vsakovací prvky v krajině, Velké půdní bloky vhodné k rozdělení, Prvky v krajině k obnově, Drobná architektura v krajině k ochraně / k obnově / k doplnění*, a další. Ještě výrazně širší by byl výčet opatření, která přispějí k prevenci unifikace krajiny, tj. k tomu, aby cenné prvky, které spoluvytvářejí krajinu a způsobují její pestrost (současně v ekologickém i v estetickém slova smyslu) z krajiny nemizely.

Návrh opatření na ochranu a rozvoj historických, kulturních a estetických hodnot

Uvedené hodnoty (spolu s přírodními hodnotami) spoluvytvářejí krajinný ráz. V zájmu ochrany krajinného rázu lze v ÚSK navrhnout celou řadu opatření. Velkou část z nich lze následně s úspěchem promítnout do územního plánu úpravou stávajících či doplněním nových podmínek pro využití ploch s rozdílným způsobem využití a podmínek prostorového uspořádání, případně změnou vymezení ploch s rozdílným způsobem využití. Iniciátorem včlenění těchto opatření do ÚSK může být ovšem řada subjektů, jmenovitě zde připomínáme úlohu orgánů ochrany přírody.

Při návrhu se lze opřít vedle poznatků z doplňujících průzkumů a rozborů především o preventivní hodnocení krajinného rázu (je-li k dispozici), eventuelně může být zpracováno přímo v rámci doplňujících průzkumů a rozborů (nutno zohlednit finančně a časově již v zadání, resp. v zadávací dokumentaci). Přitom platí, že klíčem k úspěšnému zajištění ochrany krajinných struktur, resp. krajinných hodnot není jen jejich vymezení, ale také rozpoznání a popsání jejich specifické hodnoty, které umožní lepší zacílení navrhovaných opatření.

ÚSK může např. navrhnout:

Krajinný horizont, panorama, kompoziční osu v krajině, významný pohled nebo krajinnou dominantu (stavbu či přírodní prvek) k ochraně – ÚSK může identifikovat krajinné horizonty, panoramata, kompoziční osy, významné pohledy, krajinné dominanty apod., které představují významné charakteristiky, resp. hodnoty krajiny a které mají být při dalším rozvoji území zachovány, a nemá být snížena jejich estetická nebo přírodní hodnota. Opatření cílí jednak na orgány územního plánování, které by měly tento požadavek přebírat do zadání územních plánů a jejich změn, jednak na orgány ochrany přírody, které z hlediska své působnosti na poli ochrany krajinného rázu mohou vznášet požadavky jak k územně plánovací dokumentaci, tak ke konkrétním stavebním záměrům. Co se týče územního plánu, v konečném důsledku je to projektant územního plánu, kdo navrhne konkrétní regulaci zajišťující ochranu panoramatu, dominanty atd. Je však potřeba, aby zadání územního plánu požadavek na zajištění ochrany takové entity obsahovalo. Podrobně se metodickou podporou součinnosti orgánů ochrany přírody a orgánů územního plánování při zajištění ochrany krajinného rázu v územním plánu a možnými nástroji (základními podmínkami ochrany) krajinného rázu, které má územní plán k dispozici, zabývá [Ministerstvo životního prostředí 2017].

Rozhraní sídla a volné krajiny stabilizované – harmonické k ochraně – Opatření cílí primárně na orgány územního plánování, které by měly do zadání územních plánů propsat požadavek na ochranu stabilizovaného rozhraní, tj. především neexpandovat se zastavitelnými plochami za toto stabilizované rozhraní, případně udržet charakter jeho zástavby. Opatření rovněž cílí na orgány ochrany přírody, které z hlediska své působnosti na poli ochrany krajinného rázu mohou vznášet požadavky jak k územně plánovací dokumentaci, tak ke konkrétním stavebním záměrům.²¹

Krajinný horizont k ozelenění, rozhraní sídla a volné krajiny k ozelenění – budou navrhovány v místech, kde je vhodné aktivně zasáhnout ke zlepšení estetického působení krajiny, např. vysázením stromořadí či jinou

²¹ Opatření je inspirováno již dokončenými ÚSK a ač to v názvu opatření není explicitně uvedeno, rozumí se zde stabilita rozhraní primárně z hlediska krajinného rázu. Tím není vyloučeno, že v některé ÚSK bude ona stabilita pojata jinak – existuje více urbanistických či environmentálních důvodů, které v daném případě mohou svědčit pro to, že rozhraní je stabilizované a nemělo by se měnit. Doporučuje se tedy v daném případě vždy vysvětlit, jaké důvody vedly k prohlášení rozhraní za stabilizované.

vhodnou krajinářskou úpravou na rozhraní zástavby a volné krajiny. Vedle přínosů estetických budou mít tato opatření vesměs také pozitivní účinek hygienický (např. omezení prašnosti a úletu pesticidů z polí v kontaktu se zástavbou), půdoochranný (omezení větrné či vodní eroze) či vodohospodářský (ochrana nížinných poloh před účinky přívalových dešťů), případně podpůrný účinek pro ekologickou stabilitu a biodiverzitu. Opatření cílí primárně na obce, hospodáře, pozemkové úřady a projektanty pozemkových úprav. Regulace v územním plánu bude obvykle realizaci takového opatření umožňovat, je však případně možné opatření podpořit vymezením příslušné plochy. Tento typ opatření je náchylný k nadužívání ze spíše akademických než praktických důvodů, proto upozorňujeme, že toto opatření (ostatně jako každé jiné opatření) by nemělo být navrhováno mechanicky bez bližšího zamyšlení nad jeho přínosy; mělo by být navrhováno jen ve zvláště odůvodněných případech. V konkrétních případech je též dobré zvážit, zda krajinné rozhraní by mělo mít spíše povahu samostatného pásu zeleně mezi zástavbou a (např.) polem či lesem, nebo zda mohou funkci zeleného rozhraní stejně dobře plnit soukromé zahrady přináležející k zástavbě na kraji obce.

Eliminace negativní krajinné dominanty (např. pohledovým odcloněním dřevinnou vegetací) – je opatření podobné předchozímu uvedenému. Kromě odclonění dřevinnou vegetací připadá teoreticky v úvahu též přestavba či demolice (viz též níže bod *Nevhodná zástavba v krajině k výhledovému vymístění / k omezení stavebního rozvoje*), takové opatření však předpokládá následný velmi aktivní přístup obce při vyjednávání s vlastníkem nemovitosti o jejím odkupu apod.

Hodnotná krajinná struktura k ochraně – tou může být např. dochovaná historická cesta, plužina (původní struktura drobných políček), vodohospodářské dílo (rybník, rybníční soustava, náhon aj.), historický park, sad, alej, obora, významný artefakt lidské činnosti (studna, lom, pískovna, těžební zařízení aj.), humna (pozemky se stodolami, stájemi, kůlnami, zídkami, ohradami aj.) a řada dalších historických struktur nebo artefaktů v krajině. Podrobnější výčet uvádí [Kupka, Vorel 2017]. Ochrana těchto prvků zahrnuje jednak ochranu jejich vizuálního působení (což je v principu řešitelné podmínkami prostorového uspořádání v územním plánu), jednak regulaci využití území, kde ne vždy bude mít územní plán k dispozici odpovídající nástroje (např. u historické plužiny by měla ÚSK navrhovat zachování drobné struktury historických políček, což však bude prostředky územního plánu obtížně zajišitelné). Opatření tedy bude mířit jednak na orgány územního plánování, orgány ochrany přírody a projektanty územních plánů [zde opět odkazujeme na Ministerstvo životního prostředí 2017], jednak na hospodáře v krajině, obce, pozemkové úřady a projektanty pozemkových úprav.

Prvky v krajině (meze, aleje, rybníky atd.) k obnově – ÚSK může ve fázi doplňujících P+R zmapovat zaniklé či zanikající prvky historických krajinných struktur a doporučit v odůvodněných případech jejich obnovení. Obnova zaniklých krajinných struktur je úkol primárně pro obce, proto je vhodné s nimi návrh takového opatření konzultovat. Dále připadá v úvahu možnost obnovy těchto prvků při realizaci pozemkových úprav nebo iniciativou vlastníků nebo osvědčených hospodářů. Také tyto možnosti je vhodné vzít v úvahu.

Drobná architektura v krajině (kapličky, boží muka apod.) k ochraně / k obnově / k doplnění – ÚSK může ve fázi doplňujících P+R zmapovat existující i zaniklé prvky drobné architektury v krajině a ve fázi návrhu je pak doporučit k ochraně (k tomu viz výše bod *Hodnotná krajinná struktura k ochraně*), popř. doporučit obnovu zaniklých prvků, popř. vytipovat vhodná místa k založení nových prvků. Obnova či doplnění nových prvků drobné architektury je úkol primárně pro obce, proto je vhodné s nimi návrh tohoto opatření konzultovat.

Území se zvýšenými nároky na ochranu krajinného rázu – ÚSK může vedle návrhu k prověření možnosti vyhlášení nebo rozšíření přírodních parků k ochraně území s významnými soustředěnými estetickými a přírodními hodnotami (viz též výše bod *Návrh opatření na ochranu a rozvoj přírodních hodnot*) vymezit území zvláště hodnotná či citlivá z hlediska krajinného rázu, pro která doporučí zpracovat podrobnější materiály, např. krajinářskou studii, která by hodnoty území podrobněji analyzovala a doporučila další postup pro jeho citlivou ochranu a rozvoj.

Lokality vhodné k prověření vyhlášení přírodního parku, Návrh opatření ke snížení unifikace krajiny – obě položky viz výše v bodu *Návrh opatření na ochranu a rozvoj přírodních hodnot*.

Návrh řešení urbanistických závad na rozhraní sídel a volné krajiny

Opatření tohoto druhu primárně nejsou zaměřena na závady v oblasti krajinného rázu (těch se týká předchozí bod). Opatření se však často budou právě s předchozí kategorií opatření překrývat, protože jejich efekt se projeví i v oblasti krajinného rázu.

Příkladem problémů, na jejichž řešení je opatření zaměřeno, je omezení zasažení zástavby prašností a úletem pesticidů z polí, omezení ohrožení zástavby v nížinné poloze v dráze soustředěného odtoku přívalovými dešti a splachy půdy z polí či lesů, iniciace propojení zástavby s volnou krajinou aj. Výčet je ilustrativní, nikoliv konečný.

Mohou být navrhovány např.:

Rozhraní sídla a volné krajiny k ozelenění – podrobněji viz výše v bodu *Návrh opatření na ochranu a rozvoj historických, kulturních a estetických hodnot*.

Protierozní prvky – podrobněji viz výše v bodu *Návrh opatření ke zlepšení stavu půdy, včetně návrhu opatření k řešení protierozní ochrany*. Nemusí jít jen o opatření bezprostředně v místě rozhraní sídla a krajiny, ale dle situace i výše po svahu, s cílem ochránit ono rozhraní.

Doplnění pěšího/cyklistického propojení sídla s volnou krajinou – podrobněji je rozebráno níže v bodu *Návrh opatření pro zlepšení sídelních propojení a prostupnosti krajiny pro pěší, cyklisty, zemědělskou a lesní techniku*.

Návrh opatření pro udržitelný rozvoj každodenní rekreace

Nejběžnějšími opatřeními tohoto druhu bude návrh nových tras pro pěší a cyklisty (viz následující bod). Dle místních podmínek však mohou být navrhována různá další opatření, např. návrh revitalizace aktuálně neprovozované železniční trati, návrh rekreačního využití stávající vodní plochy / nové vodní plochy pro rekreační využití atd.

V horských či jinak turisticky exponovaných oblastech mohou být vytipovány lokality vhodné pro rozvoj ubytovacích kapacit či naopak lokality nevhodné pro rozvoj ubytovacích kapacit. ÚSK může rovněž prověřit již existující zastavitelné plochy pro ubytovací kapacity či sport v územních plánech z hlediska možných střetů s jinými funkcemi v krajině a podle toho přinést (řádně odůvodněný) návrh jejich kategorizace opět ve škále od vhodných pro rozvoj až po nevhodné pro rozvoj. K tomu viz více bod *Návrh snižování nepřiměřených zátěží v území*.

Návrh opatření pro zlepšení sídelních propojení a prostupnosti krajiny pro pěší, cyklisty, zemědělskou a lesní techniku

ÚSK je vhodným nástrojem pro koncepční návrh řešení rozvoje účelových komunikací, stezek apod. propojujících sousedící sídla v krajině, který následně využijí zásady územního rozvoje, územní plán či pozemkové úpravy. Návrh rozvoje cestní sítě je obecně vhodné konzultovat s obcemi i s místními obyvateli, důležitý pro budoucí realizaci je také názor orgánu ochrany přírody.²² Při návrhu cyklostezek a cyklotras se doporučuje zohlednit krajskou strategii rozvoje cyklistické dopravy. Tyto strategie jsou dostupné na <https://www.stavbycyklo.cz/kraje>. Na stejné adrese je také uveden kontakt na krajského cyklokoordinátora, s nímž je vhodné návrh konzultovat. Strategie se kraj od kraje značně liší co do míry hustoty navrhované sítě, častou úlohou tedy může být návrh doplnění sítě o další spojení.

²² V této souvislosti upozorňujeme na § 63 odst. 1 zákona o ochraně přírody a krajiny: *Veřejně přístupné účelové komunikace, stezky a pěšiny mimo zastavěné území není dovoleno zřizovat nebo rušit bez souhlasu příslušného orgánu ochrany přírody. Obce vedou přehled o veřejně přístupných účelových komunikacích, stezkách a pěšinách v obvodu své územní působnosti.*

Turistické trasy / cyklotrasy / cyklostezky stávající navržené k doplnění do ÚAP

Na základě zjištění z doplňujících průzkumů a rozborů lze navrhnout doplnění ÚAP o aktuální turistické trasy, cyklotrasy, cyklostezky apod. Opatření cílí na orgán územního plánování.

Turistické trasy / cyklotrasy / cyklostezky navržené

ÚSK může navrhnout nové turistické trasy, cyklotrasy, cyklostezky apod., popř. vylepšení parametrů či přeložení nevyhovujících úseků stávajících tras. Opatření cílí primárně na obce a předpokládá se, že vychází z potřeb obcí, je tedy vhodné jej s obcemi konzultovat. Doplnění cestní sítě v krajině je také tématem, kde lze očekávat zájem veřejnosti, zejména z hlediska jejího významu pro rekreaci. Návrh úprav turistických tras je vhodné konzultovat také s Klubem českých turistů.

Chybějící spojení turistickou trasou / cyklotrasou / cyklostezkou – jedná se o podobné opatření jako předchozí, rozdíl je v míře určitosti navrženého opatření. Zatímco v předchozím případě se jedná o konkrétní návrh nové trasy, zde jde pouze o ideový návrh doplnění spojení určitých bodů, který je vhodné dále ověřit samostatnou studií či územní studií.

Doplnění pěšího/cyklistického propojení sídla s volnou krajinou – např. v místech rozlehlých areálů, vodních toků či dopravních tras (např. silniční obchvat), které oddělují sídlo od okolní krajiny. Často by si realizace opatření vyžádala značné náklady, dalším problémem mohou být nepříznivé majetkoprávní poměry. Návrh je tedy třeba pečlivě vážit a konzultovat, zejména s obcemi.

Polní cesty / lesní cesty navržené

ÚSK může navrhnout nové polní či lesní cesty, popř. navrhnout obnovu zaniklých polních či lesních cest. Nepředpokládá se, že by ÚSK navrhla systémové úpravy celého komplexu polních a lesních cest, to přísluší pozemkovým úpravám, resp. lesnickému plánování, které také mají nástroje pro intenzivní zapojení zemědělských, resp. lesních hospodářů. ÚSK však může přinést podněty na doplnění či obnovu některých konkrétních cest, které mohou být využity např. jako podklad pro pozemkové úpravy. Opatření cílí primárně na obce a předpokládá se, že vychází z potřeb obcí, je tedy vhodné jej s obcemi konzultovat. Doplnění cestní sítě v krajině je také tématem, kde lze očekávat zájem veřejnosti, zejména z hlediska jejího významu pro rekreaci (méně již z jejího hospodářského významu, na který je ovšem také potřeba pamatovat a který je stěžejní při návrhu pozemkových úprav). Návrh na doplnění lesních cest je vhodné konzultovat s příslušným orgánem státní správy lesů.

Chybějící napojení pozemků na polní cestu / lesní cestu – jedná se o podobné opatření jako předchozí, rozdíl je v míře určitosti navrženého opatření. Zatímco v předchozím případě se jedná o konkrétní návrh nové cesty, zde jde pouze o ideový návrh doplnění spojení určitých bodů, který je vhodné dále ověřit samostatnou studií či územní studií, popř. v rámci řešení pozemkových úprav.

Návrh opatření pro rozvoj obnovitelných zdrojů energie šetrný ke krajině

Vstupním podkladem pro níže uvedená opatření je v době dokončování tohoto materiálu (březen 2023) zejména metodický pokyn zveřejněný ve Věstníku Ministerstva životního prostředí [Ministerstvo životního prostředí 2018] a schematické mapy uvedené v příloze č. 2 k Věstníku nebo na Geoportálu Cenia (Mapové kompozice – Životní prostředí). Ještě v roce 2023 však lze očekávat na centrální úrovni vznik dalších odborných podkladů na téma obnovitelných zdrojů jako reakci na očekávanou novelizaci směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/2001 ze dne 11. prosince 2018 o podpoře využívání obnovitelných zdrojů (dále jen „směrnice RED II“). V této souvislosti nutno zdůraznit, že ÚSK je sama pouze nezávazným podkladem a nemůže tedy sloužit k závaznému vymezování určitých entit²³, které má přinést očekávaná novela směrnice

²³ Máme na mysli zejména entity pracovně nazývané v návrhu novely směrnice RED II jako *renewables acceleration areas* či dříve *renewables go-to areas*; jejich finální název a jeho předklad do češtiny však v době dokončování tohoto textu (březen 2023) není znám.

RED II. Výhodou ÚSK oproti výše uvedeným podkladům je zejména místní znalost území umožňující zohlednit nuance, které při vytváření podkladu pro celé území ČR nemohly být vzaty v úvahu.

Zpřesnění vymezení území vhodných / nevhodných pro výstavbu větrných elektráren

ÚSK může rámcově vymežit území vhodná či nevhodná pro umístění větrných elektráren. S ohledem na podrobnější měřítko ÚSK oproti uvedeným podkladům je vhodné detailněji hodnotit zranitelnost jednotlivých částí řešeného území např. z hlediska předpokládaného vlivu na přírodní a krajinné hodnoty území, resp. předměty a cíle ochrany zvláště chráněných území a na základě toho upřesnit vymezení území vhodných či nevhodných pro větrné elektrárny, případně identifikovat charakter kolizí s jinými chráněnými zájmy a navrhnout případné možnosti eliminace těchto kolizí. Konečně je možno porovnat také data z větrné mapy a vytipovat tak území, kde se výstavba větrných elektráren jeví zároveň jako pravděpodobně společensky přijatelná i pravděpodobně ekonomicky výhodná. Opatření cílí primárně na kraje a obce a orgány územního plánování, které mohou využít výstupy např. při aktualizaci zásad územního rozvoje a změnách územních plánů. Opatření je žádoucí s ohledem na jeho charakter konzultovat zejména s orgánem ochrany přírody a s obcemi.

Zpřesnění vymezení území vhodných / nevhodných pro výstavbu fotovoltaických a agrovoltaických elektráren

ÚSK může rámcově vymežit území vhodná či nevhodná pro umístění fotovoltaických a agrovoltaických elektráren. S ohledem na podrobnější měřítko ÚSK oproti uvedeným podkladům je vhodné detailněji hodnotit zranitelnost jednotlivých částí řešeného území např. z hlediska předpokládaného vlivu na přírodní a krajinné hodnoty území, resp. předměty a cíle ochrany zvláště chráněných území a na základě toho upřesnit vymezení území vhodných či nevhodných pro fotovoltaické či agrovoltaické elektrárny, případně identifikovat charakter kolizí s jinými chráněnými zájmy a navrhnout případné možnosti eliminace těchto kolizí. Opatření cílí primárně na kraje a obce a orgány územního plánování, které mohou využít výstupy např. při aktualizaci zásad územního rozvoje a změnách územních plánů. Opatření je žádoucí s ohledem na jeho charakter konzultovat zejména s orgánem ochrany přírody a s obcemi.

Vytipování území vhodných pro výstavbu malých vodních elektráren

Pro toto opatření nemáme vědomost o existenci podkladu na centrální úrovni. Je žádoucí kombinovat data z oblasti ochrany přírody a ochrany vod s místní znalostí území. V úvahu mohou připadat např. místa jezů a bývalých mlýnů. Opatření může mít synergický vliv s opatřením *Lokality k asanaci / obnově / přestavbě*. Opatření je žádoucí s ohledem na jeho charakter konzultovat zejména s orgány ochrany přírody, vodoprávním úřadem, podnikem Povodí a s obcemi.

Návrh opatření pro transformaci zjištěných významných opuštěných areálů a ploch ve volné krajině a v kontaktu s ní

Lokality k asanaci / obnově / přestavbě

Mohou být vyznačeny zemědělské, průmyslové (výrobní) popř. jiné brownfielity, např. opuštěné sakrální stavby, šlechtická sídla, mlýny, zemědělské usedlosti, továrny, drážní stavby a jiné nevyužité či nevhodně využitě plochy ve volné krajině a v kontaktu s volnou krajinou. Opatření je vhodné konzultovat s obcemi, popř. s místními spolky zaměřenými na obnovu významných míst v krajině, či přímo s vlastníkem. Ideální (byť bohužel ne příliš pravděpodobný) případ je, když ÚSK poslouží jako katalyzátor, který iniciuje dlouhodobý zájem určitého místního aktéra (obce, spolku, soukromého vlastníka) o nemovitost a její obnovu. Význam ÚSK je v tom, že zpracovatelský tým může z pohledu nestranných odborníků upozornit místní aktéry na význam určitého místa, který místní aktéři mají sklon přehlížet, protože stav určitého místa vnímají jako nezměnitelnou danost. ÚSK SO ORP se s ohledem na velikost řešeného území nemůže tomuto tématu věnovat do stejné hloubky jako např. územní plán, naopak její výhodou je v tom, že při řešení většího území může pomoci lépe pochopit a akcentovat nadmístní význam některých opuštěných staveb.

Návrh snižování nepřiměřených zátěží krajiny

Téma snižování zátěží v území je obecně citlivé, neboť jeho podstatou je vytipování lokalit, kde je vhodné lidskou činnost do budoucna utlumit nebo změnit. Na tomto místě je nutné zdůraznit, že ÚSK slouží veřejné správě jako nezávazný odborný koncepční podklad a nevyplývají z ní nikomu přímé právní důsledky. Právě proto je však vhodné se i tématem nepřiměřených zátěží v územní studii krajiny zabývat, neboť může přinést argumenty využitelné při následující činnosti municipalit, státu, i soukromých subjektů.

Nevhodná zástavba v krajině k výhledovému vymístění / k omezení stavebního rozvoje

ÚSK může vytipovat lokality se zástavbou k výhledovému vymístění – např. z důvodu kolize se záplavovým územím, s poddolovaným územím, s lesem, v případě pohledově exponované negativní dominanty aj. Dlouhodobým cílem je tedy redukce či odstranění stávající zástavby v lokalitě. Takový krok primárně vyžaduje aktivitu obce, z jejíž strany by měla vzejít iniciativa při sjednání výkupu nemovitostí od vlastníků a následně demolici (s případným využitím adekvátních dotačních titulů), popř. při vymezení veřejně prospěšné stavby, veřejně prospěšného opatření či plochy pro asanaci v územním plánu. Zároveň by to vyžadovalo aktivní spolupráci vlastníka nemovitosti.

Vymezení zástavby vhodné k vymístění lze využít i jako podklad ke změně územního plánu, která do budoucna vyloučí další stavební rozvoj v dané lokalitě. I tento krok vyžaduje aktivitu obce, může být ale v krátkodobém výhledu dosažitelnější a zároveň umožní i do budoucna nezhoršovat existující problém. Může však být v krajním případě zdrojem jiného problému – zástavby, kterou lze udržovat, nelze ji však modernizovat, až ztratí původní funkci a vznikne z ní brownfield. Každopádně se doporučuje tyto lokality vymezovat uvážlivě, vhodná je též konzultace návrhu takového opatření s obcí.

Příklad: V obci X historicky vznikl průmyslový provoz v záplavovém území (část zasahovala i do později vymezené aktivní zóny). Územní plán na místě závodu vyznačil plochu zeleně. Tím bylo do budoucna zajištěno, že se průmyslový provoz nebude rozšiřovat, zároveň to však znamenalo omezení dalšího stavebního rozvoje závodu na nezbytné udržovací práce. Vlastník byl ochoten obci areál odprodat, k čemuž však nedošlo. Nemožnost podnik modernizovat znamenala postupnou ztrátu konkurenceschopnosti, až provoz zanikl a stal se z něj brownfield. Příklad ukazuje komplexitu problému nevhodné zástavby a potřebu nalézt, vyjednat a realizovat dlouhodobě udržitelné řešení. Samotné vymezení zástavby vhodné k vymístění v ÚSK je pouze prvním krokem.

Nevhodné aktivity v krajině k extenzifikaci / modifikaci / výhledové náhradě jiným využitím

ÚSK může vytipovat lokality s nevhodnými aktivitami v krajině, které doporučí k jinému využití. Dle okolností to může i nemusí být spojeno i s doporučením výhledové redukce stávající zástavby. Příkladem mohou být areály, kde problémem primárně není jeho existence, ale funkční náplň, popř. intenzita provozu – např. provozy nadměrně zatěžující okolí intenzitou dopravy, světelným znečištěním či rozsahem parkovacích ploch.

Dlouhodobým cílem je tedy redukce stávající funkce, změny v jejím provozování vedoucí ke snížení negativních dopadů na okolí, či její náhrada jinou, méně konfliktní funkcí. Stejně jako u předchozího opatření, i zde je nutná aktivita obce i vlastníka a doporučuje se návrh opatření konzultovat s obcí.

Návrh řešení krajinných souvislostí požadavků na urbanizaci území z územně plánovací dokumentace a z dalších podkladů, včetně případných návrhů na vypuštění některých zastavitelných ploch z územně plánovací dokumentace

Zastavitelné plochy k prověření změny navrhovaného způsobu využití

ÚSK může vytipovat aktuálně vymezené zastavitelné plochy, kde by s ohledem na vlastnosti území bylo žádoucí tyto plochy změnou územního plánu převést na jiné nekolizní využití, obvykle neumožňující zastavění. Důvodem může být např. lokalizace zastavitelné plochy v poddolovaném území, záplavovém území, v místě exponovaném z hlediska lokálních povodní při bleskových přívalemých srážkách či jinak významném pro

retenci a infiltraci vody v krajině, na zemědělských půdách I. a II. třídy ochrany, v území dopravně špatně přístupném, v území bez návaznosti na současnou zástavbu a služby, v pohledově exponovaném místě, kde by zástavba narušovala vedutu obce či pohled na významnou stavební nebo přírodní dominantu, v lokalitě, kde by hrozilo negativní ovlivnění okolního prostředí světelným znečištěním aj. Obvykle se nejedná o případy, kdy by právní předpisy a priori vylučovaly zastavění takové plochy,²⁴ ale o případy, kdy v porovnání s jinými zastavitelnými plochami v dané obci či v řešeném území jako celku se zastavění těchto ploch jeví jako relativně méně vhodné. Vytipování takových ploch lze primárně využít jako podklad pro následnou změnu územního plánu. Vytvoření takového podkladu je velmi užitečné zejména v obcích, kde v minulosti byl vymezen rozsah zastavitelných ploch, který se v současnosti jeví jako naddimenzovaný²⁵.

²⁴ Výjimkou může být zejména situace, kdy nejprve došlo k vymezení plochy v územním plánu a teprve následně vznikl limit využití území, který zastavění dané plochy vylučuje – např. pokud byla dodatečně vymezena aktivní zóna záplavového území

²⁵ Celkové naddimenzování zastavitelných ploch oproti rozvojovým potřebám obce může konstatovat např. zpráva o uplatňování územního plánu, popř. i samotná ÚSK.

VI. Implementace schválené ÚSK

VI.1. Celkový přehled

Schválením ÚSK pořizovatelem (§ 30 odst. 5 stavebního zákona, resp. § 68 odst. 5 nového stavebního zákona) začíná nejdůležitější fáze v životním cyklu ÚSK, totiž její implementace.

Podle § 25 stavebního zákona slouží územní studie „jako poklad k pořizování politiky územního rozvoje, územně plánovací dokumentace, jejich změně a pro rozhodování v území.“ Také podle § 67 odst. 2 nového stavebního zákona slouží územní studie jako podklad pro pořizování územně plánovací dokumentace (vč. pořizování změn již vydané územně plánovací dokumentace), pro pořizování politiky územního rozvoje a pro rozhodování v území.²⁶

Územní studie jakožto územně plánovací podklad není pro pořizování a rozhodování závazná, tj. lze se od ní odchýlit za předpokladu, že použité řešení bude kvalitativně lepší nebo alespoň srovnatelné s řešením územní studie a jeho využití bude řádně odůvodněno.

Úřad územního plánování ÚSK upotřebí zejména jako podklad pro:

- aktualizaci územně analytických podkladů
- zprávu o uplatňování územního plánu
- zadání územních plánů a změn územních plánů ve svém správním obvodu
- rozhodování (posuzování souladu s cíli a úkoly územního plánování jako součást závazného stanoviska orgánu územního plánování podle § 96b stavebního zákona – podrobněji viz níže)
- případně (je-li to relevantní vzhledem k zaměření dokumentu) též jako jeden z podkladů při zadání regulačních plánů nebo při zadání jiných územních studií.

S výjimkou aktualizace ÚAP upotřebí ÚSK pro tytéž činnosti pro své území a popř. pro obce, s nimiž má uzavřenu veřejnoprávní smlouvu, také **obecní úřad, který zajistí splnění kvalifikačních požadavků pro výkon územně plánovací činnosti.**

Krajský úřad jako nadřízený orgán územního plánování ÚSK obvykle upotřebí jako podklad pro aktualizaci ZÚR, popř. při zpracování vlastní krajské ÚSK.

Stavební úřad upotřebí ÚSK jako podklad při posuzování souladu stavebních záměrů s cíli a úkoly územního plánování podle § 90 odst. 2 stavebního zákona, resp. podle § 193 odst. 1 písm. b) nového stavebního zákona.

Orgán ochrany přírody posoudí využitelnost ÚSK jako podkladu pro řadu níže popsanych koncepčních a rozhodovacích činností v ochraně přírody a krajiny

Pozemkový úřad posoudí využitelnost ÚSK jako podkladu při návrhu pozemkových úprav, přesněji pro návrh plánu společných zařízení.

Orgán ochrany zemědělského půdního fondu může z ÚSK čerpat argumenty pro formulaci vyjádření k zadání územního plánu a stanoviska k návrhu územního plánu a zejména v obcích bez územního plánu také při vydávání souhlasu s odnětím ze zemědělského půdního fondu.

Orgán státní správy lesů může z ÚSK zejména čerpat argumenty pro formulaci vyjádření k zadání územního plánu a stanoviska k návrhu územního plánu.

Vodoprávní úřad může z ÚSK čerpat argumenty zejména pro formulaci vyjádření k zadání územního plánu a stanoviska k návrhu územního plánu a ve spolupráci se správcem povodí může z ÚSK čerpat při návrhu opatření typu A do plánu dílčích povodí a používat ÚSK jako podklad při přípravě koncepčních dokumentů jako jsou studie odtokových poměrů, studie záplavových území a studie proveditelnosti.

²⁶ Nový stavební zákon ve znění zákona č. 195/2022 Sb. a zákona č. 152/2023 Sb. upravuje použití územní studie takto: „Územní studie slouží jako odborný podklad pro a) rozhodování v území, a to pouze v těch částech, v nichž je v souladu s územně plánovací dokumentací, b) pořizování územně plánovací dokumentace, a to pouze v těch částech, v nichž není v rozporu s politikou územního rozvoje a nadřazenou územně plánovací dokumentací, c) pořizování politiky územního rozvoje.“

Obce (samospráva), sdružení obcí a místní akční skupiny využijí ÚSK jako

- podklad pro zadání územního plánu nebo jeho změny, popř. pro zadání regulačního plánu nebo jeho změny
- podklad pro tvorbu dalších vlastních koncepčních materiálů, např. různých podrobnějších studií
- podklad pro přípravu realizace konkrétních fyzických prvků v krajině
- materiál umožňující komunikovat vůči veřejnosti, zemědělským hospodářům, popř. dalším uživatelům krajiny význam šetrného hospodaření v krajině a možnosti konkrétních zlepšení na území obce

Uvedený výčet není konečný a nevylučuje využití ÚSK v souladu s právními předpisy dalšími způsoby zde neuvedenými.

VI.2. Orgány územního plánování

Aktualizace územně analytických podkladů

Stavební zákon výslovně neuvádí územní studie jako podklad pro aktualizaci ÚAP, zároveň však nelze dovodit, že by stavební zákon takové použití vylučoval. Z průzkumu Ministerstva pro místní rozvoj mezi pořizovateli ÚSK vyplynulo, že již zpracované ÚSK našly při aktualizaci ÚAP většinou široké uplatnění jakožto zdroj četných informací o území.

Územní plány a jejich změny

Průmět vybraných částí řešení ÚSK do územního plánu nebo jeho změny je typickým způsobem, jak prostředky územního plánování rozvíjet řešení z územní studie. Územní plán, jakožto územně plánovací dokumentace, je na rozdíl od územní studie závazný.

V zadání územního plánu se uvede, které požadavky na řešení územního plánu vyplývají z ÚSK.

Obecně se doporučuje do územních plánů zapracovávat řešení z ÚSK způsobem, který územní plán tzv. „nepřeurčí.“ To se týká zejména návrhů změn v krajině, které jsou předmětem pozemkových úprav. Pozemkové úpravy musí být v souladu s územním plánem. Proto se v případech, kdy navržené řešení z ÚSK není v území pevně zakotveno, např. jednoznačnými geomorfologickými nebo majetkoprávními poměry nebo není ověřeno podrobnějším dokumentem (např. podrobnější studií nebo již zpracovaným návrhem pozemkových úprav), doporučuje upřednostňovat ukotvení záměrů z ÚSK v územním plánu spíše než přesně vymezenou plochou raději přípustným využitím ve více sousedních plochách (aby byla zachována možnost při pozemkových úpravách polohu navrženého opatření upravit) nebo alespoň kromě vymezení samostatné plochy zajistit, že též v plochách s touto plochou sousedících je dané opatření přípustným využitím.

Regulační plány a jejich změny

Pokud je to relevantní vzhledem k obsahu a podrobnosti řešení ÚSK, lze ÚSK využít též jako podklad pro řešení regulačního plánu a jeho změny.

Aktualizace zásad územního rozvoje

ÚSK jakožto územně plánovací podklad stojí mimo hierarchické vztahy mezi nadřazenou a navazující územně plánovací dokumentací. ÚSK, resp. některé části jejího řešení, mohou proto být též relevantním podkladem pro aktualizaci ZÚR. Typickým příkladem je úprava vymezení krajin v ÚSK.

Zadání jiné územní studie

Typickým příkladem ÚSK jako podkladu pro jinou územní studii je situace, kdy v území má být zpracována jiná územní studie s podobným tematickým zaměřením, ale s jinou úrovní podrobnosti řešení. Může jít např. o ÚSK obce nebo kraje.

ÚSK není závazná, není tedy třeba, aby se později zpracovávaná územní studie držela jejího řešení, jestliže jsou rozumné důvody pro řešení odlišné.

VI.3. Orgány územního plánování podle § 96b stavebního zákona / Stavební úřady podle § 90 odst. 2 stavebního zákona

Posuzování souladu záměrů s cíli a úkoly územního plánování²⁷

Územní studie krajiny může sloužit jako podklad pro posouzení souladu záměru s cíli a úkoly územního plánování orgánem územního plánování v závazném stanovisku podle § 96b stavebního zákona, a v případě záměrů, pro které se toto závazné stanovisko nevydává, stavebním úřadem podle § 90 odst. 2 stavebního zákona.

ÚSK jakožto územně plánovací podklad se neuplatní jako podklad pro posouzení souladu záměru s územně plánovací dokumentací!

Použitelnost ÚSK jako podkladu pro posouzení souladu záměru s cíli a úkoly územního plánování závisí na obsahu ÚSK, tj. zda obsahuje takové informace a regulaci, které lze pro účel posouzení smysluplně využít. Překážkou může být např. přílišná obecnost ÚSK.

ÚSK může obsahovat důležité informace o problémech a hodnotách v území, jakož i argumentaci důvodů, pro něž v určitém území nejsou některé stavební záměry vhodné. To je důležité zejména v případě posuzování stavebních záměrů v obcích, které nemají vydaný územní plán ani regulační plán.

I tyto záměry je třeba posoudit z hlediska souladu s cíli a úkoly územního plánování, ÚSK přitom může sloužit jako cenný zdroj informací, umožňujících objektivně posoudit soulad záměru zejména s ustanovením § 18 odst. 4 a § 19 odst. 1 písm. b), c), d), e), g) a n) stavebního zákona.

V případech, kdy v území není územní plán a regulační plán, se soulad záměru s územně plánovací dokumentací posuzuje zejména podle ZÚR. Ty obsahují závaznou regulaci, která je s ohledem na měřítko a podrobnost řešení ZÚR zpravidla koncepčně velmi silná, ale obecná. Pakliže se posouzení souladu záměru se ZÚR synergicky doplňuje s posouzením souladu záměru s cíli a úkoly územního plánování, podpořeného argumenty z ÚSK, lze i při absenci územního plánu udržet vysokou odbornou a argumentační úroveň posouzení záměrů.

V územích, kde je vydaný územní plán, výrazně klesá význam ÚSK při posouzení souladu záměru s cíli a úkoly územního plánování, neboť se má za to, že posouzení souladu záměru s cíli a úkoly územního plánování bylo již převážně zkonsumováno tím, že v území je platný územní plán, který sám představuje konkretizaci cílů a úkolů územního plánování pro dané území, a stavební záměr je s tímto územním plánem v souladu. Případný nesoulad záměru s cíli a úkoly územního plánování by tedy musel vyplývat z věcí, které jsou pod přípustnou podrobnost řešení územního plánu (např. barevné a materiállové řešení staveb); ÚSK s ohledem na své měřítko a podrobnost zpracování ovšem takové otázky většinou rovněž neřeší. Proto v obcích s vydaným územním plánem jen zřídka dojde k situacím, kdy bude ÚSK využita jako jeden z podkladů pro posouzení souladu s cíli a úkoly územního plánování.

Jelikož ÚSK slouží zároveň jako podklad pro změnu územně plánovací dokumentace, nebude logicky v některých svých částech v souladu s územně plánovací dokumentací. V těchto částech se ÚSK jako podklad pro rozhodování nepoužije! (Praktické uplatnění tohoto pravidla by vzhledem k výše uvedenému nemělo činit větší potíže. ÚSK bude primárně sloužit jako podklad pro změnu územního plánu, přitom však v obcích, které již mají územní plán, bude možnost využití ÚSK jako podkladu pro rozhodování poměrně malá. Naopak v obcích bez územního plánu, kde bude význam ÚSK pro rozhodování výrazně větší, bude zase poměrně vzácný nesoulad mezi ÚSK a územně plánovací dokumentací; jeho nejčastějším případem bude pravděpodobně rozdíl mezi vymezením krajiny v ZÚR a v ÚSK).

²⁷ Kapitola popisuje postup podle předpisů účinných v době vydání Příručky. Co se týče nového stavebního zákona, v době dokončování této kapitoly (květen 2023) je zatím neúčinné ustanovení § 193 nového stavebního zákona nastaveno tak, že posuzování souladu záměru s územně plánovací dokumentací a s cíli a úkoly územního plánování přejde kompletně na stavební úřad. Přitom soulad záměru s cíli a úkoly územního plánování se bude posuzovat jen tehdy, pokud obec nemá vydaný územní plán.

VI.4. Orgány ochrany přírody

Obecná ochrana přírody a krajiny

ÚSK může být využita jako podklad pro rozhodnutí pořídit nebo aktualizovat plán ÚSES (§ 4 odst. 1 zákona o ochraně přírody a krajiny ve spojení s § 2 vyhlášky č. 395/1992 Sb.). Zároveň řešení ÚSES z ÚSK i z plánu ÚSES je podkladem pro územně plánovací dokumentaci. ÚSK nemá plán ÚSES suplovat, může však např. identifikovat územní střety a nenávaznosti či metodicky nevhodně trasované skladebné části ÚSES, a popř. navrhnout rámcová řešení některých identifikovaných problémů a sporných míst.

Předpokládá se, že doplňující průzkumy a rozbory převezmou existující rámcové vymezení údolních niv. ÚSK může následně navrhnout podrobné vymezení údolních niv pro potřeby jejich účinnější ochrany jak podle § 4 odst. 2 zákona o ochraně přírody a krajiny, tak v procesu územního plánování. K určení rozsahu VKP údolní niva a k jeho poskytnutí do územně analytických podkladů (součást sledovaného jevu č. 23a v části A územně analytických podkladů) je příslušný orgán ochrany přírody.²⁸ Pokud orgán ochrany přírody z odborného hlediska shledá vymezení údolních niv v ÚSK za odpovídající rozsahu údolní nivy jako VKP, může řešení z ÚSK beze změny převzít a poskytnout je do ÚAP do sledovaného jevu č. 23a v části A. Pokud orgán ochrany přírody usoudí, že vymezení niv z ÚSK je pouze pracovním podkladem, který musí být pro účely vymezení jevu VKP údolní niva v ÚAP dále upřesněn, sdělí to orgánu územního plánování, který v tom případě sám zařadí vymezení údolních niv do jevu č. 119 v části A ÚAP jako tzv. další dostupnou informaci o území a ohledně dat k VKP údolní niva vyčká na finální vymezení poskytnuté orgánem ochrany přírody.

ÚSK může též doporučit určité části krajiny naplňující definici VKP (§ 3 odst. 1 zákona o ochraně přírody a krajiny), které nejsou VKP ze zákona, k registraci (§ 6 zákona o ochraně přírody a krajiny).

Orgán ochrany přírody může využít ÚSK jako odborný a argumentační podklad při uplatňování požadavků na obsah územně plánovací dokumentace z hlediska obecné ochrany přírody a krajiny a při vydávání závazného stanoviska orgánu ochrany přírody podle § 4 odst. 2 a 3 zákona o ochraně přírody a krajiny.

ÚSK může též navrhnout určitá území jako vhodná pro vymezení přírodního parku (§ 12 odst. 3 zákona o ochraně přírody a krajiny).

Orgán ochrany přírody též může ÚSK využít pro identifikaci a interpretaci hodnot krajinného rázu v území a čerpat argumentaci z ÚSK při uplatňování požadavků na obsah územně plánovací dokumentace z hlediska ochrany krajinného rázu (§ 12 zákona o ochraně přírody a krajiny) a při posuzování vlivu staveb a jiných činností na krajinný ráz (§ 12 odst. 2 zákona o ochraně přírody). Možnosti ochrany krajinného rázu v územním plánu podrobně rozebírá metodický pokyn Ministerstva životního prostředí ve spolupráci s Ministerstvem pro místní rozvoj k uplatňování § 12 odst. 4 zákona o ochraně přírody a krajiny [Ministerstvo životního prostředí 2017].

Zvláště chráněná území

Informace a argumenty uvedené v ÚSK mohou být jedním z podkladů při tvorbě nebo aktualizaci zásad péče o národní park (§ 38a zákona o ochraně přírody a krajiny) nebo plánu péče o jiné zvláště chráněné území (§ 38 zákona o ochraně přírody a krajiny).

ÚSK může s ohledem na zjištěné přírodní hodnoty navrhnout vymezení nového nebo změnu vymezení stávajícího zvláště chráněného území nebo jeho ochranného pásma (část třetí zákona o ochraně přírody a krajiny). V ÚSK je možné, ale nikoliv nutné specifikovat typ doporučeného ochranného režimu. Dostačující bude upozornění na existenci dosud nepodchycených významných přírodních hodnot v území, jejich stručný popis a doporučení jejich systematické ochrany některým ze způsobů podle části třetí zákona o ochraně přírody a krajiny s tím, že dál bude s tímto podnětem pracovat orgán ochrany přírody, který zvolí optimální postup s ohledem na povahu a hodnotu daného území.

²⁸ V době dokončování Příručky (březen 2023) zatím orgánům ochrany přírody ani jiným institucím není uložena povinnost VKP (včetně údolních niv) vymezovat ani vést jejich evidenci. *Rámcové vymezení VKP údolní niva na významných vodních tocích (řeky i větší potoky) jako výstup výzkumného projektu TAČR Prostředí pro život Praktické nástroje pro plánování a ochranu VKP údolní niva (SS01010213) je k březnu 2023 dostupné na <https://arcg.is/10L0bG>. Další informace k údolním nivám jsou dostupné na webu Ministerstva životního prostředí na adrese https://www.mzp.cz/cz/udolni_niva.*

Památné stromy

Skutečnosti zjištěné v ÚSK mohou být podkladem pro vyhlášení mimořádně významného stromu, jejich skupiny či stromořadí památným stromem a pro vymezení jeho ochranného pásma (§ 46 zákona o ochraně přírody a krajiny).

VI.5. Pozemkové úřady

Pozemkové úpravy

Pozemkové úpravy jsou významným systémovým nástrojem pro realizaci opatření z ÚSK. Zahrnují vyprojektování, majetkové vypořádání i realizaci navržených úprav v krajině.

ÚSK jakožto nezávazný dokument v grafické části schematicky vymezuje návrh potřebných změn v území, aniž by tím předjímal přesnou polohu navržených opatření. Ve vztahu k pozemkovým úpravám má tedy charakter koncepčního podkladu, který navrhuje principy, případně rámcové prostorové uspořádání možného řešení.

Řada potřebných změn v krajině (např. založení ÚSES, protierozní a protipovodňová opatření) bývá v územních plánech v některých plochách nezastavěného území běžně stanovena jako přípustné využití. Tedy může nastat situace, že navržená opatření z ÚSK jsou v souladu s územním plánem vydaným ještě před zpracováním ÚSK. V takovém případě je možné opatření z ÚSK přebírat přímo do pozemkových úprav, bez mezikroku v podobě změny územního plánu.

Naopak v případě, že je nesoulad mezi vydaným územním plánem a ÚSK, nelze příslušnou část řešení z ÚSK přebrat do pozemkových úprav bez předchozí změny územního plánu.

Při přípravě pozemkových úprav bude v souladu s právními předpisy na úseku pozemkových úprav ÚSK zohledněna takto:

Pozemkový úřad vyrozumí podle § 6 odst. 6 zákona o pozemkových úpravách²⁹ dotčené orgány o zahájení řízení o pozemkových úpravách. Orgán územního plánování jakožto dotčený orgán stanoví podmínky k ochraně zájmů podle stavebního zákona, přitom upozorní též na existenci ÚSK, případně na záměry v ní obsažené (a dle potřeby pozemkovému úřadu obsah ÚSK poskytne).

Pozemkový úřad předá zpracovateli pozemkových úprav ÚSK jako podklad pro zpracování návrhu pozemkových úprav, přesněji pro návrh plánu společných zařízení.

Projektant pozemkových úprav zpracuje návrh plánu společných zařízení, obsah ÚSK buďto zapracuje nebo popíše důvody odchýlení od ÚSK.

Pozemkový úřad předloží podle § 9 odst. 10 zákona o pozemkových úpravách plán společných zařízení dotčeným orgánům. Orgán územního plánování jako dotčený orgán vydá stanovisko k plánu společných zařízení. Odůvodněné odchýlení plánu společných zařízení od ÚSK není důvodem pro záporné stanovisko orgánu územního plánování.

Příklady formulací podmínek ve vyjádření orgánu územního plánování podle § 6 odst. 6 zákona o pozemkových úpravách

Špatně: „Respektovat záměry v krajině z ÚSK SO ORP Uherské Ústí nad Odrou.“

Komentář: Slovo „respektovat“ je obtížně uchopitelné, může být vykládáno různě od volné inspirace až po doslovné převzetí záměrů, jejichž okruh je navíc formulován velmi vágně.

²⁹ Zákon č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech a o změně zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

Správně: „Prověřit záměr z ÚSK SO ORP Uherské Ústí nad Odrou – retenční nádrž na Lososovém potoce nad obcí Šedo zelenomadré Poříčí.“

Komentář: Jasná podmínka, která zároveň ponechává dostatečnou volnost pro řešení pozemkových úprav.

Správně: „Prověřit záměr z ÚSK na rozdělení velkých půdních bloků v jižní části k. ú. Citronová Lhota protierozními prvky a účelovou komunikací propojující Citronovou Lhotu s Kanárkovou Vsí.“

Komentář: Jasná podmínka, která zároveň ponechává dostatečnou volnost pro řešení pozemkových úprav.

Přijatelně: „Prověřit záměry z ÚSK SO ORP Uherské Ústí nad Odrou ve vztahu k předmětu pozemkových úprav.“

Komentář: Dostačující formulace, neobsahuje podrobnosti, ale vše důležité je uvedeno.

V případě, že v území již probíhají pozemkové úpravy

Probíhající pozemkové úpravy budou klást větší nároky na vzájemnou koordinaci mezi řešením pozemkových úprav a řešením ÚSK. Pokud je v daném území schválený návrh pozemkových úprav, nebude zpravidla obhajitelné navrhnout v ÚSK řešení, které by bylo s návrhem pozemkových úprav v rozporu. ÚSK však může navrhnout i další opatření v krajině nad rámec pozemkových úprav (viz následující bod).

V případě, že již pozemkové úpravy v území proběhly

Ukončení pozemkových úprav (včetně fyzické realizace) v daném území neznamená, že v krajině není možno naplánovat, vyprojektovat a následně zrealizovat další potřebná opatření. Pozemkové úpravy z podstaty věci obsahují jen opatření v daném čase realizovatelná. Nebude tedy výjimkou, pokud ÚSK navrhne další opatření v území, kde již pozemkové úpravy proběhly. Následná příprava (projektování, majetková příprava) a realizace takových dodatečných opatření však bude vyžadovat větší aktivitu ze strany místních aktérů, zejména municipalit, než v územích, kde bude realizace opatření z ÚSK primárně řešena prostřednictvím pozemkových úprav.

Mapa zobrazující zahájené a ukončené pozemkové úpravy je k dispozici na <https://eagri.cz/public/app/eagriapp/PU/Prehled/>.

Bezešvá mapa navržených prvků z plánů společných zařízení je k dispozici na Geoportálu SPÚ - <https://geoportal.spucr.cz/web/cz/pozemkove-upravu>. K případnému stahování dat je možno využít adresu: <https://geoportal.spucr.cz/web/cz/otevrena-data-ke-stazeni>.

VI.6. Orgány ochrany zemědělského půdního fondu

Stanoviska a rozhodovací činnost orgánů ochrany zemědělského půdního fondu

Orgán ochrany zemědělského půdního fondu může z ÚSK čerpat argumenty pro formulaci stanoviska k návrhu územního plánu, např. co se týče požadavků na uspořádání a regulaci ploch v územním plánu.

Obsah ÚSK dále může být věcným podkladem pro obsah závazného stanoviska orgánu ochrany ZPF k udělení či neudělení souhlasu orgánu ochrany ZPF s odnětím zemědělské půdy podle § 9 odst. 1 zákona o ochraně ZPF³⁰. Komentované řešení z ÚSK může sloužit jako argumentační podklad pro posouzení záměru orgánem ochrany zemědělského půdního fondu, přičemž materiál může sloužit jako podpůrná argumentace pro posuzování, zda se jedná o nezbytný případ podle § 4 odst. 2 zákona o ochraně ZPF nebo o případ, kdy jiný veřejný zájem výrazně převažuje podle § 4 odst. 3 zákona o ochraně ZPF. Uvedené se týká zejména území, kde není vydaný územní plán.

³⁰ Zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění pozdějších předpisů

ÚSK např. může mapovat rozsah spontánní sukcese dřevin na pozemcích vedených v katastru nemovitostí jako ZPF a navrhnout další postup na těchto pozemcích (zda v konkrétním případě podporovat navrácení do původního stavu, nebo další rozvoj sukcesních procesů).

V územích s vydaným územním plánem je prostor pro správní úvahu orgánu ochrany ZPF o ne/udělení souhlasu s odnětím podle § 9 odst. 1 zákona o ochraně ZPF zásadně limitován existencí územního plánu, s jehož řešením již orgán ochrany ZPF souhlasil. Případné neudělení souhlasu k záměru v již odsouhlasené ploše by muselo vázat na existenci nových zásadních skutečností, které nemohly být vzaty v úvahu ve stanovisku orgánu ochrany ZPF k územnímu plánu. Podrobněji k problému viz příslušné metodické sdělení [Ministerstvo životního prostředí 2021]. Jedním ze zdrojů dokládajících takové skutečnosti může být – dle okolností případu – i ÚSK.

VI.7. Orgány státní správy lesů

Stanoviska orgánů státní správy lesů

Orgán státní správy lesů může z ÚSK zejména čerpat argumenty pro formulaci stanoviska k návrhu územního plánu, např. co se týče požadavků na uspořádání a regulaci ploch v územním plánu tak, aby územní plán vytvořil předpoklady pro zlepšení produkčních i mimoprodukčních funkcí lesa.

VI.8. Vodoprávní úřady a správci povodí

Rozhodovací činnost vodoprávních úřadů

Dle § 25 stavebního zákona resp. § 67 odst. 2 nového stavebního zákona slouží územní studie mj. jako podklad pro rozhodování v území, čímž se rozumí rozhodování nejen podle stavebního zákona, ale i podle jiných právních předpisů. Také § 50 odst. 1 správního řádu³¹ svědčí pro to, že pokud ÚSK obsahuje informace důležité z hlediska rozhodovací činnosti vodoprávního úřadu, může vodoprávní úřad využít ÚSK jako jeden z podkladů pro vydání rozhodnutí. V době dokončování Příručky (březen 2023) však nejsou informace o případech, kdy by ÚSK v praxi obsahovala informace, které posloužily jako relevantní podklad pro rozhodnutí vodoprávního úřadu.

Plány dílčích povodí

Obsahem plánů dílčích povodí jsou mj. opatření k dosažení cílů, tato se uvádějí na tzv. listech opatření a rozdělují se na opatření typu A (konkrétní opatření vztahovaná k určitému území, např. revitalizace vodního toku, protipovodňová opatření aj.) a opatření typu B (obecná opatření, která se vztahují na celý vodní útvar, např. stanovení záplavových území, studie odtokových poměrů a studie proveditelnosti, monitoring vodních útvarů aj.).

Řešení z ÚSK může být (v závislosti na podrobnosti zpracování řešení) podkladem pro doplnění nových opatření typu A do listů opatření. Může být také jedním z podkladů pro zpracování opatření typu B – studií odtokových poměrů a studií proveditelnosti.

³¹ Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů

VI.9. Obce (samospráva), sdružení obcí a místní akční skupiny

ÚSK může být jedním z podkladů při tvorbě různých koncepčních dokumentů připravených obcí v samostatné působnosti, jako je např. strategický plán či program rozvoje obce, obecní strategie adaptace na změnu klimatu, generel zeleně, studie systému sídelní zeleně, generel odvodnění nebo koncepční studie řešení určitého území.

ÚSK může být také podkladem pro tvorbu dalších územních studií pořizovaných pořizovatelem z podnětu obce, např. územní studie krajiny pro území obce.

ÚSK může být podkladem pro územní plán nebo jeho změnu, popř. pro regulační plán nebo jeho změnu. Podrobněji k územním plánům viz výše v bodě popisujícím implementaci ÚSK ze strany orgánů územního plánování.

Z hlediska obce je podstatné, že o pořízení územního plánu rozhoduje, jeho zadání schvaluje a hotový územní plán vydává zastupitelstvo obce (viz § 6 odst. 5 stavebního zákona resp. § 27 odst. 1 nového stavebního zákona). Po celou dobu přípravy územního plánu již od formulace zadání spolupracuje s pořizovatelem územního plánu určený zastupitel; prostřednictvím určeného zastupitele se obec aktivně podílí na tvorbě zadání územního plánu a ovlivňuje návrh v průběhu přípravy územního plánu.

Změna územního plánu má význam jednak pro dlouhodobé usměrnění rozvoje sídla v závazném koncepčním dokumentu obce – územním plánu způsobem zohledňujícím řešení z ÚSK, jednak jako nutný předstupeň realizace těch opatření z ÚSK obce, v jejichž případě se řešení z ÚSK odchyluje od dosavadního územního plánu. Vzhledem k flexibilnímu nastavení územních plánů zdaleka ne všechna opatření z ÚSK budou vyžadovat změnu územního plánu – řada z nich bude s dosavadním územním plánem v souladu.

Po studijním ověření možností řešení určitého území a případné změně územního plánu (je-li potřebná) následuje projekční příprava a realizace konkrétních záměrů v krajině.

K procesu přípravy realizace prvků zelené infrastruktury zejména v podmínkách větších obcí od prvotních úvah a studií až po fyzickou realizaci, jejich provoz a údržbu viz podrobně [Sýkorová, Macháč et al. 2021]. Typologie nejčastějších opatření ve venkovském prostředí a ve volné krajině se bude lišit od městského prostředí, procesy popsané v uvedené metodice lze ovšem přiměřeně aplikovat též na menší obce a venkovskou krajinu.

ÚSK má též význam jako motivační a inspirační materiál pro širokou veřejnost, zemědělské hospodáře, správce vodních toků a další uživatele krajiny. Obec má možnost svým aktivním přístupem k ÚSK (propagace výsledků ÚSK, zapracování návrhů z ÚSK do územního plánu a dalších koncepčních materiálů obce, příprava a realizace opatření v krajině atd.) inspirovat a motivovat také další uživatele krajiny k jejímu udržitelnému a ohleduplnému využívání.

VI.10. Spolupráce a koordinace při implementaci ÚSK

Výše jsou uvedeny četné způsoby, kterými mohou pořizovatel, krajský úřad, dotčené orgány a obce používat dokončenou ÚSK.

Nejlepšího efektu je však dosaženo, pokud obce, orgány územního plánování a dotčené orgány mají vzájemně přehled o svých aktivitách, společně se koordinují, vyměňují si informace a zkušenosti a inspirují se zdařilými aktivitami v sousedství.

Je velmi žádoucí, aby intenzivní spolupráce mezi pořizovatelem (orgánem územního plánování), orgánem ochrany přírody, a dalšími zainteresovanými orgány nastala již při přípravě zadání ÚSK pořizovatelem a při pořizování ÚSK. Přispěje to k tomu, aby požadavky pořizovatele na obsah ÚSK byly jasné a aby postihovaly klíčová témata k řešení, čímž se zvýší šance na pořízení kvalitní ÚSK, která bude dobře využitelná pro další územně plánovací činnost i pro činnost dalších orgánů.

Není na škodu, pokud také krajský úřad využije svých možností pro lepší koordinaci pořizovaných ÚSK.

Příklad: Krajský úřad Ústeckého kraje uspořádal v letech 2018 a 2019 na podporu pořízení a implementace ÚSK SO ORP pořizovaných v jeho správním obvodu v průběhu pořizování ÚSK celkem tři workshopy s pořizovateli, projektanty, dotčenými orgány a oslovenými zástupci ministerstev. Cílem setkání byla výměna zkušeností a řešení metodických otázek pořizovatelů a projektantů.

Je vhodné, pokud vzájemná koordinace orgánů veřejné správy přetrvá i po dokončení ÚSK.

Příklad: Magistrát města Pardubice využívá ÚSK ke konzultacím s obcemi ve svém správním obvodu nad návrhy vegetačních doprovodů a revitalizací dle aktuálních výzev a projektů a aktivit starostů obcí.

Možných překážek pro spolupráci a koordinovanou implementaci ÚSK je více, od nezájmu či nedůvěry až po nedostatečnou personální kapacitu. Tím spíše je pro fyzickou realizaci navržených opatření nezbytná informovanost a zájem obcí v SO ORP. Je proto vhodné už v průběhu procesu pořízení ÚSK využít konzultací s obcemi k vysvětlení důležitosti problematiky využívání krajiny a k nalezení vhodných partnerů na úrovni samospráv a dotčených orgánů, kteří mají zájem se o realizaci řešení z ÚSK zasazovat i po dokončení a schválení ÚSK. Výhodou je, pokud se podaří navázat spolupráci s organizacemi sdružujícími obce, např. s místní akční skupinou, která může motivovat své členy k aktivní účasti při konzultacích ÚSK, a po dokončení ÚSK jim může předávat informace o aktuálních dotačních titulech využitelných pro realizaci opatření z ÚSK. Přínosem je zpravidla také spolupráce s místními odborníky, jako jsou městský/obecní/krajský architekt nebo krajinářský architekt.

Kromě toho, že orgány veřejné správy v rozsahu jim svěřených pravomocí implementují ÚSK každý v rámci své působnosti, je vhodné, pokud se po dokončení ÚSK podaří navázat občasnými koordinačními schůzkami aktivně spolupracujících subjektů veřejné správy, kde se bude průběžně diskutovat postup v implementaci ÚSK, tj. realizace jednotlivých opatření a zpracování navržených opatření a podmínek do dalších dokumentů. Iniciativa k takovým setkáním může vzejít jak od orgánu územního plánování, tak od orgánu ochrany přírody, obecní samosprávy či od jiného orgánu veřejné správy. V pochybnostech o smyslu nebo opodstatněnosti takové spolupráce lze připomenout ustanovení § 8 odst. 2 správního řádu: „Správní orgány vzájemně spolupracují v zájmu dobré správy.“

Slovník vybraných pojmů

Abiotická struktura

Fyzická (viditelná, hmatatelná) struktura v krajině, která převážně není složena z živých prvků, např. lidské sídlo, dopravní a technická infrastruktura. Opakem abiotické struktury je struktura biotická (složená převážně z živých prvků), např. louka, pole, les. Lidská společnost pro své zdárné fungování potřebuje vytvářet řadu abiotických struktur. Jednou z funkcí krajiny je tedy též poskytovat prostor pro rozvoj abiotických struktur. Přitom často dochází ke střetu s jinými krajinnými funkcemi, čímž vznikají četné problémy k řešení.

Akumulace (vody)

Shromažďování / dlouhodobé zadržování vody (např. ve vodní nádrži).

Cílová kvalita krajiny

Úmluva Rady Evropy o krajině popisuje cílovou kvalitu krajiny takto: Cílová kvalita krajiny znamená vyjádření požadavků a přání lidí na charakter prostředí, v němž žijí, formulované pro danou krajinu kompetentními veřejnými orgány.³²

Ekologická stabilita

Podle § 4 zákona o životním prostředí³³: Ekologická stabilita je schopnost ekosystému vyrovnávat změny způsobené vnějšími činiteli a zachovávat své přirozené vlastnosti a funkce.

Podle [Míchal 1994, s. 179], kráceno: Ekologická stabilita je schopnost ekologického systému přetrvávat i za působení rušivého vlivu a reprodukovat své podstatné charakteristiky v podmínkách narušování zvenčí. Tato schopnost se projevuje minimální změnou za působení rušivého vlivu nebo spontánním návratem do výchozího stavu.

Hlavním projevem ekologické stability je ekologická rovnováha. Ekologickou rovnováhou rozumíme dynamický stav ekologického systému, který se trvale udržuje s malým kolísáním nebo do něhož se systém opět spontánně navrácí.

Ekosystémové služby

S využitím [Enviwiki], [Life Viva Grass], [Wikipedia], [The National Wildlife Federation], a [Millenium Ecosystem Assessment 2003], upraveno: Ekosystémové služby jsou přínosy, které lidé získávají od ekosystémů. Využíváním služeb ekosystémů mohou lidé dosahovat požadované míry blahobytu (životní úrovně). Zpravidla se dělí do čtyř kategorií: služby zásobovací (provisioning), regulační (regulating), kulturní (cultural) a podpůrné (supporting), přičemž v každé kategorii bývá uváděno několik ekosystémových služeb. Zásobovacími službami jsou např. produkce potravin, materiálů a energie, které jsou přímo využívány lidmi. Regulační služby zahrnují způsoby, kterými ekosystémy ovlivňují další přírodní složky nebo procesy, např. regulace klimatu, regulace vodního režimu, udržování kvality ovzduší, kontrola eroze, regulace lidských nemocí apod. Kulturní služby jsou spojeny s kulturními či duševními potřebami lidí a zahrnují např. poskytování prostředí a vjemů pro rekreaci či terapii a inspirujících lidskou uměleckou a vědeckou tvorbu. Podpůrné služby jsou základní ekosystémové procesy a funkce, které umožňují existenci ekosystémů a tím poskytování ostatních kategorií ekosystémových služeb, jejich příkladem jsou tvorba půdy, oběh živin či vodní cyklus.

Fragmentace krajiny

Fragmentace krajiny je proces, kdy jsou ekologické krajinné celky (biotopy) děleny vytvářením bariér (nejčastěji realizací nových dopravních staveb) na dílčí části, které postupně ztrácejí potenciál k vykonávání původních funkcí. Proces fragmentace v sobě proto zpravidla zahrnuje postupné snižování kvality prostředí. K žádoucímu uspořádání krajiny viz *mozaikovost krajiny*.

Infiltrace (vody)

Podle [Wikipedie], kráceno: Infiltrace je součástí koloběhu vody, jedná se o vsakování a pronikání vody do půdního prostředí.

³² Čl. 1 písm. c) Úmluvy Rady Evropy o krajině

³³ Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů

Koeficient ekologické stability

Podle [Národní síť zdravých měst ČR, Centrum pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy 2023, verze 2.4721]: Podíl ekologicky příznivých ploch a ploch, které zatěžují životní prostředí. (Poznámka: Slovo "podíl" je v této definici myšleno jako výsledek matematické operace, při níž rozloha ekologicky příznivých ploch je dělencem a rozloha ploch, které zatěžují životní prostředí, je dělitelem).

[Míchal 1994, s. 233] v obdobném smyslu používá pojem „koeficient antropogenního ovlivnění vegetace“, který popisuje jako poměr přírodních až přírodě blízkých biocenóz k geobiocenózám přírodě vzdáleným až umělým.

Existuje více metodik výpočtu koeficientu ekologické stability.

Kvalita krajiny

Kvalitou krajiny rozumíme takový znak krajiny (objekt, vlastnost, asociace), který je pro krajinu specifický (určující její individuality) nebo typický (určující krajinný typ). [s využitím Psotová, Salašová, Žallmannová, 2005, upraveno].

Krajina

Dle Úmluvy Rady Evropy o krajině: Krajina znamená část území, tak jak je vnímána lidmi, jejíž charakter je výsledkem činnosti a vzájemného působení přírodních a/nebo lidských faktorů.³⁴

Dle zákona o ochraně přírody a krajiny: Krajina je část zemského povrchu s charakteristickým reliéfem, tvořená souborem funkčně propojených ekosystémů a civilizačními prvky.³⁵

Obě uvedené definice implicitně předpokládají, že také lidská sídla jsou součástí krajiny, a stejným způsobem chápe vztah sídel a krajiny i tento metodický pokyn. V případě, kdy z nějakého důvodu je potřebné mluvit pouze o části krajiny (resp. území) bez sídel, používáme výraz „volná krajina,“ případně používáme výraz „nezastavěné území“ – v tom smyslu, jak definuje nezastavěné území stavební zákon, resp. nový stavební zákon – viz heslo *nezastavěné území*.

Krajinná struktura viz Systém tří krajinných struktur

Krajinný okrsek

Krajinný okrsek je základní skladebná relativně homogenní část krajiny, která se od sousedních krajinných okrsků odlišuje svými přírodními, popř. jinými charakteristikami a způsobem využití.

Jakožto skladebná část krajiny je krajinný okrsek nižší skladebnou jednotkou krajin ze ZÚR, čehož lze dosáhnout respektováním hranic krajin vymezených v ZÚR, návrhem na změnu hranic krajin v ZÚR podle přesněji vymezených krajinných okrsků v ÚSK, nebo kombinací obou uvedených metod.

Krajinný potenciál

Potenciál krajiny / krajinný potenciál je schopnost krajiny poskytovat určité možnosti a předpoklady pro různorodé využívání krajiny s cílem uspokojit potřeby lidské společnosti. [Pichlerová, Benčat, 2005].

Aktualizovaný metodický pokyn Zadání územní studie krajiny pro správní obvod ORP nevyžaduje vyhodnocení krajinných potenciálů jako standardní součást ÚSK.

Krajinný ráz

Dle zákona o ochraně přírody a krajiny: Krajinným rázem se rozumí zejména přírodní, kulturní a historická charakteristika určitého místa či oblasti.³⁶ Krajinný ráz je chráněn před činností snižující jeho estetickou a přírodní hodnotu.³⁷

[Psotová, Salašová, Žallmannová 2005] k tomu uvádějí: Předmětem ochrany krajinného rázu vzhledem k dikci zákona budou všechny přírodní, kulturní, historické a estetické charakteristiky a hodnoty krajiny.

³⁴ Čl. 1 písm. a) Úmluvy Rady Evropy o krajině

³⁵ § 3 odst. 1 písm. m) zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.

³⁶ § 12 odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.

³⁷ § 12 odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.

Migrační prostupnost viz Prostupnost krajiny

Modrozelená infrastruktura

Pojem někdy (např. v anglickojazyčné mutaci wikipedie) užívaný jako synonymum pro pojem zelená infrastruktura (viz heslo *zelená infrastruktura*). V jiném pojetí se jako modrozelená infrastruktura označují opatření pro hospodaření s vodou v sídlech. Např. [Stránský et al.] definují modrozelenou infrastrukturu takto: Soubor přírodně blízkých a technických opatření, která propojují srážkový odtok s vegetačními a vodními prvky v sídlech za účelem podpory přirozeného lokálního koloběhu vody, zvýšení ochrany jakosti vod, zlepšení mikroklimatické funkce zeleně a dalších ekosystémových služeb.

Mozaikovitost krajiny

Výraz pro žádoucí uspořádání krajiny, kdy krajina je rozdělena na malé části, typicky drobná pole, členěná mezemi, remízky apod., které svou pestrostí a funkční skladbou přispívají ke snížení eroze, zadržení vody v krajině, podpoře biodiverzity a ekologické stability a mají pozitivní vliv na krajinný ráz. K nežádoucímu procesu členění krajiny viz *fragmentace krajiny* a *unifikace krajiny*.

Nezastavěné území

Dle § 2 odst. 1 písm. f) stavebního zákona: Pozemky nezahrnuté do zastavěného území nebo do zastavitelné plochy. Obdobně dle § 12 písm. j) nového stavebního zákona: Území nezahrnuté do zastavěného území nebo do zastavitelné plochy.

Nový stavební zákon

Zákon č. 283/2021 Sb., stavební zákon, ve znění pozdějších předpisů.

Objednatel

Územní samosprávný celek, jehož úřad je pořizovatelem ÚSK.

Obytnost krajiny

Definice dle Lafarové, jak ji uvádí [Koreň 2013]: Syntetická vlastnost spojující ekologickou stabilitu, hygienickou nezávadnost, vysokou estetickou kvalitu, prospěšnost pro aktivní lidské zdraví, zdroj bohatství kladných vjemů a inspirace lidských tvůrčích sil.

Odvodnění viz Stavba k odvodnění pozemku

Požizovatel

Dle § 2 odst. 2 písm. a) stavebního zákona se pořizovatelem rozumí „*příslušný obecní úřad, krajský úřad, Ministerstvo pro místní rozvoj (...) nebo Ministerstvo obrany, který pořizuje územně plánovací podklady, územně plánovací dokumentaci, vymezení zastavěného území nebo politiku územního rozvoje.*“³⁸ K pořízení ÚSK správního obvodu ORP je příslušný obecní úřad ORP jako úřad územního plánování podle § 6 odst. 1 stavebního zákona resp. podle § 25 písm. c) nového stavebního zákona. V rámci organizační struktury obecního úřadu ORP je pak interními předpisy obce nastaveno, který odbor vykonává funkci úřadu územního plánování. Pořizovatel pořizuje ÚSK v přenesené působnosti.

Projektant

Fyzická osoba oprávněná na základě příslušného zákona³⁹ zpracovat územní studii s takovým zaměřením, jaké má územní studie krajiny. Projektant je nezbytně součástí zpracovatelského týmu, většinou bude zároveň vedoucím tohoto týmu. Ve zpracovatelském týmu může být i více osob s potřebnou autorizací (projektantem však v tom případě bude jen jeden z nich), obvykle v něm budou také osoby bez autorizace.

³⁸ Nový stavební zákon ve znění zákona č. 195/2022 Sb. a zákona č. 152/2023 Sb. uvádí v § 46 odst. 1 jako pořizovatele Ministerstvo pro místní rozvoj, Ministerstvo obrany, úřad územního plánování a obecní úřad na základě potvrzení krajského úřadu o zajištění splnění kvalifikačních požadavků pro výkon územně plánovací činnosti.

³⁹ Viz § 158 odst. 1 stavebního zákona resp. § 14 písm. b), § 155 písm. a) a § 156 odst. 1 nového stavebního zákona v souběhu s příslušnými ustanoveními zákona č. 360/1992 Sb., o výkonu povolání autorizovaných architektů a o výkonu povolání autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě, ve znění pozdějších předpisů

Prostupnost krajiny

Prostupností krajiny se v tomto metodickém pokynu rozumí prostupnost krajiny pro člověka, přičemž je zpravidla dále upřesněno, v jaké souvislosti – např. pro pěší a cyklisty, pro zemědělskou a lesní techniku. Prostupnost krajiny pro jiné živočišné druhy vyjma člověka je v tomto metodickém pokynu označována pojmem *migrační prostupnost*.

Přírodní charakteristiky

Přírodní charakteristiky jsou tvořeny základními abiotickými a biotickými prvky a jevy, jimiž jsou klimatické, geologické, geomorfologické, půdní, hydrologické a biogeografické poměry, které souvisejí především s primární (na člověku nezávislou) strukturou krajiny, projevují se ovšem také v její sekundární, event. terciální struktuře (přírodní aspekt hospodářských lesů, nelesní vegetace zemědělské krajiny, extenzivních sadů, pastvin apod.)

Rekultivace

S využitím [Wikipedie], upraveno: Rekultivací se rozumí řízená obnova kulturního resp. kultivovaného stavu krajiny po ukončení nějakého antropogenního zásahu. Někdy se pojem rekultivace zužuje pouze na případy po ukončení některého specifického zásahu (např. rekultivace pojmáná jako řízený proces obnovy krajiny postižené těžební činností – v tomto pojetí nelze hovořit o rekultivaci tam, kde předtím neprobíhala těžba).

Někdy se rozlišují druhy rekultivace podle výsledného využití území – např. *zemědělská rekultivace*, kdy se zakládají pole, louky, vinice nebo sady, *lesnická rekultivace* – vznik nových lesů, *vodohospodářská rekultivace* – zatápení vytěžených lomů, obnova říčních ekosystémů, úprava a zvyšování vodní bilance atp.

Jedním z možných přístupů k provádění rekultivace je tzv. *přírodě blízká rekultivace*. Její podstatou je diverzifikace terénu rekultivovaného území a jeho ponechání přirozenému vývoji, tj. samovolné, iniciované, nebo řízené sukcese. Pokud je ovšem požadováno, aby stav ekosystému dlouhodobě reprezentoval určitou vývojovou fázi sukcesního procesu, jsou po dosažení tohoto stavu beztak nutné pravidelné lidské zásahy, které krajinu v tomto stavu udrží.

Renaturace

Renaturací se rozumí spontánní navrácení území do přírodního stavu, s minimálními zásahy člověka či zcela bez usměrnění člověkem (např. renaturace vodních toků). Renaturace se může odehrávat proti vůli člověka či naopak může být určitá část území záměrně ponechána bez zásahů tak, aby k žádoucí renaturaci mohlo dojít.

Retardace (vody)

Zpomalení odtoku vody.

Retence (vody)

Podle [Wikipedie], kráceno: Retencí vody se v hydrologii a pedologii rozumí přirozené nebo umělé dočasné zadržení vody v krajině. Tato voda může být dočasně zadržena na povrchu lesního stromoví, travního porostu, na povrchu půdy, v půdním krytu, v půdním profilu, v korytě toku, ve vodní nádrži, v suché nádrži, záchytném průlehu, záchytném příkopu, apod.

Revitalizace

Revitalizací se rozumí řízená obnova přírodního nebo přírodě blízkého charakteru části území, resp. krajiny, která využívá poznatky krajinné ekologie o fungování ekosystémů.

Říční krajina

Podle [Štěrba et al. 2008]: Ekologický systém říční krajiny je tvořen ekosystémem současné řeky a přilehlými ekosystémy, které jsou touto řekou vytvořeny nebo zásadním způsobem podmíněny. Říční krajina je vyvinuta od pramenů řek do jejich konce, v příčném profilu je rozložena obvykle na půdorysu aluviálních náplavů, nejčastěji mezi první pravou a levou říční terasou a vertikálně je tvořena povrchovými částmi a podpovrchovými sedimenty aluviálních náplavů.

Podle [Salzmann et al. 2018]: Ačkoliv termín říční krajina reprezentuje z geografického hlediska téměř shodné území jako dříve vymezená niva, stěžejním rozdílem oproti nivě je již zmíněná vazba výhradně na ekosystém

současného vodního toku. Tento přístup tedy respektuje aktuální rozsah území, ovlivněného vodním tokem a více zohledňuje vliv antropogenních aktivit v krajině, které mohou velikost a tvar tohoto území poměrně rychle modifikovat.

Stavba k odvodnění pozemku

Podle § 2 odst. 4 vyhlášky č. 225/2002 Sb., o podrobném vymezení staveb k vodohospodářským melioracím pozemků a jejich částí a způsobu a rozsahu péče o ně, ve znění pozdějších předpisů: Stavba k odvodnění pozemku je stavba, soubor staveb, jejich částí a zařízení odvodňovací soustavy; je tvořena hlavním odvodňovacím zařízením a podrobným odvodňovacím zařízením a slouží k odvádění nadbytku povrchové a podzemní vody z pozemku, k provzdušňování pozemku a k ochraně odvodňovaného pozemku před zaplavením vnějšími vodami, a to podzemním nebo povrchovým odvodněním. Odvodnění pozemků podzemním odvodněním se provádí zejména drenážní sítí (trubkovou drenáží, krtčí drenáží, křížovou drenáží), nebo regulační drenáží. Odvodnění pozemků povrchovým odvodněním se provádí zejména odvodňovacími kanály nebo příkopy.

Stavba k ochraně pozemku před erozní činností vody

Podle § 2 odst. 7 vyhlášky č. 225/2002 Sb., o podrobném vymezení staveb k vodohospodářským melioracím pozemků a jejich částí a způsobu a rozsahu péče o ně, ve znění pozdějších předpisů: Stavba k ochraně pozemku před erozní činností vody je stavba nebo soubor staveb, upravující sklon území nebo zachycující a odvádějící povrchovou vodu a splaveniny stékající po pozemcích nebo zvyšující infiltraci povrchové vody; je tvořena zejména protierozními příkopy, průlehy, terasami, přehrázkami nebo suchými nádržemi.

Stavba k závlaze pozemku

Podle § 2 odst. 1 vyhlášky č. 225/2002 Sb., o podrobném vymezení staveb k vodohospodářským melioracím pozemků a jejich částí a způsobu a rozsahu péče o ně, ve znění pozdějších předpisů: Stavba k závlaze pozemku je stavba, soubor staveb, jejich částí a zařízení závlahové soustavy; je tvořena hlavním závlahovým zařízením a podrobným závlahovým zařízením a slouží k umělému dodávání závlahové vody pro vyrovnání vláhového deficitu zemědělských plodin, k aplikaci hnojivých a jiných roztoků na pozemky, popřípadě k tepelné regulaci, například protimrazové ochraně nebo ochlazování, a to postřikem, podmokem (brázdovým nebo drenážním), přeronom, výtopou nebo jiným způsobem, zejména kapkovým, bodovým nebo podpovrchovým systémem.

Údolní niva

Údolní niva je významný krajinný prvek ze zákona (viz § 3 odst. 1 písm. b) zákona o ochraně přírody a krajiny). Na rozdíl od jiných významných krajinných prvků ze zákona nelze (ne)přítomnost údolní nivy v určitém místě jednoduše dovodit z definice v právním předpisu.

Existují různé definice údolní nivy. Dle [Ministerstvo životního prostředí 2007] je údolní niva rovinné údolní dno aktivované při povodňovém stavu vodního toku; tvoří ji šterkovité, písčité, hlinité nebo jílovité naplaveniny, jejichž úložné poměry často vykazují nepravidelnosti způsobené větvením toku, vznikem ostrovů, meandrů, náplavových kuželů a delt, sutí, svahových sesuvů apod.

Jako odborný podklad pro pozdější vymezení údolních niv bylo v roce 2021 na cca 16 000 km délky toku řek i větších potoků v ČR provedeno rámcové vymezení VKP údolní niva výzkumným týmem v rámci projektu TAČR Prostředí pro život *Praktické nástroje pro plánování a ochranu VKP údolní niva (SS01010213)*. Také některé již dříve zpracované ÚSK se tímto úkolem zabývaly.

Unifikace krajiny

Takový způsob přetváření krajiny, který ochuzuje krajinu o větší počet více druhů fyzických prvků utvářejících krajinné struktury (např. rybníků, mokřadů, remízků, mezí, kamenných zídek, božích muk), což má negativní dopad na krajinný ráz, nebo zánik těchto prvků vede ke snížení biodiverzity, nebo (nejčastěji) nastávají oba uvedené důsledky.

Stavební zákon

Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Systém tří krajinných struktur

Systém tří krajinných struktur je obecně rozšířeným konceptem v krajinné ekologii. Dle tohoto pojetí tvoří primární strukturu krajiny její přírodní složky, sekundární strukturu antropogenní funkční systémy (sídla, průmysl, doprava apod.), terciární strukturu člověkem zaváděné nehmotné vztahy v krajině (např. správní či zájmově-ochranné vymezení určitých území nebo záměrně utvářená kompozice krajiny). Primární struktura se řídí přírodními zákonitostmi a vztahy a tvoří nutný rámec pro existenci obou dalších struktur. Sekundární struktura uspokojuje hmotné potřeby člověka. Terciární struktura zprostředkuje vztah obyvatel ke krajině.

Závlaha viz Stavba k závlaze pozemku

Zelená infrastruktura

Podle § 10 nového stavebního zákona:

Plánovaný, převážně spojitý systém ploch a jiných prvků vegetačních, vodních a pro hospodaření s vodou, přírodního a polopřírodního charakteru, které svým cílovým stavem umožňují nebo významně podporují plnění široké škály ekosystémových služeb a funkcí; součástí zelené infrastruktury je také územní systém ekologické stability krajiny.

Zelená infrastruktura, která je pozemkem, stavbou či zařízením sloužícím veřejné potřebě, je součástí veřejné infrastruktury.

Podle [Evropská komise 2013]:

Zelená infrastruktura: Strategicky plánovaná síť přírodních a polopřírodních oblastí s rozdílnými environmentálními rysy, jež byla navržena a je řízena s cílem poskytovat širokou škálu ekosystémových služeb. Zahrnuje zelené plochy (nebo modré plochy, jde-li o vodní ekosystémy) a jiné fyzické prvky v pevninských (včetně pobřežních) a mořských oblastech. Na pevnině se zelená infrastruktura může nacházet ve venkovských oblastech i v městském prostředí.

Podle [Kučera et al. 2023]:

Zelená infrastruktura je síť ploch a jiných prvků přírodního a polopřírodního charakteru, které svým cílovým stavem umožňují plnění široké škály ekosystémových služeb. Síť je tvořena prvky vegetačními, vodními a pro hospodaření s vodou, které se dle významu dělí na nosné a podpůrné. Síť je součástí urbanizovaného i neurbanizovaného území a je převážně spojitá.

Územní plánování vymezuje nosné a zohledňuje podpůrné prvky zelené infrastruktury s cílem vytvářet územní podmínky pro její uchování, obnovu či doplnění. Nosné prvky jsou zpravidla nositeli veřejných zájmů, chráněných zvláštními právními předpisy. Územní systém ekologické stability krajiny je součástí zelené infrastruktury.

Zhotovitel

Fyzická nebo právnická osoba, se kterou má objednatel uzavřenou smlouvu na zpracování územní studie krajiny a která ručí za plnění závazků vyplývajících z uzavřené smlouvy s objednatelem. Jednotliví členové zpracovatelského týmu jsou ke zhotoviteli buď v zaměstnaneckém poměru, anebo v jiném smluvním vztahu. Pokud je zhotovitel fyzická osoba, pak je obvykle zároveň projektantem, popř. jiným členem zpracovatelského týmu.

Zpracovatelský tým

Všichni specialisté, kteří se podílejí na zpracování územní studie krajiny. Součástí zpracovatelského týmu musí být ze zákona projektant. Kapitola B.5 metodického pokynu uvádí další požadavky na optimální složení zpracovatelského týmu.

Seznam použité literatury

Odborné publikace, metodiky, zdroje dat

- CYKLOVIZE2030. *Cyklovize2030* [online]. [cit. 2023-03-17]. Dostupné z: <https://www.stavbycyklo.cz/>
- ENVIWIKI. *Ekosystémové služby* [online]. [cit. 2020-12-04]. Dostupné z: https://www.enviwiki.cz/wiki/Ekosyst%C3%A9mov%C3%A9_slu%C5%BEby
- EVROPSKÁ KOMISE. *Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a výboru regionů COM(2013)0249 final Zelená infrastruktura – Zlepšování přírodního kapitálu Evropy* [online]. [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX%3A52013DC0249>
- GISAT, EKOTOXA a DHP CONSERVATION. *Praktické nástroje pro plánování a ochranu VKP údolní niva*. [online]. [cit. 2023-05-31]. Dostupné z: <https://arcg.is/10LObG>
- KOREŇ, Jakub. *Obytnost krajiny*. Lednice, 2013. Bakalářská práce na Zahradnické fakultě Mendelovy univerzity v Brně na ústavu plánování krajiny. Vedoucí bakalářské práce Markéta Flekalová.
- KUČERA, Petr, et al. *Vymezování zelené infrastruktury v územně plánovací dokumentaci, zejména v územním plánu, jako nástroj posilování ekosystémových služeb v území* [online]. 2023. [cit. 2023-05-31]. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/cs/ministerstvo/stavebni-pravo/publikace-a-odborne-texty/vymezovani-zelene-infrastruktury-v-uzemnim-planu>
- KUPKA, Jiří, VOREL, Ivan. *Analýza historické krajinné struktury na krajské úrovni. TZB-Info* [online]. publikováno 2017-11-27 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://stavba.tzb-info.cz/hruba-stavba/16604-analyza-historicke-krajinne-struktury-na-krajske-urovni>
- LIFE VIVA GRASS. *1. Ecosystem service concept and classification* [online]. [cit. 2020-12-04]. Dostupné z: <https://vivagrass.eu/lessons/ecosystem-service-concept-and-classification-system/>
- MÍČHAL, Igor. *Ekologická stabilita*. 2. rozš. vyd. Brno: Ministerstvo životního prostředí, 1994. ISBN 80-85368-22-6.
- MILLENIUM ECOSYSTEM ASSESSMENT. *Ecosystems and Human Well-being: A Framework for Assessment*. Washington, DC: Island Press, 2003. ISBN 1-55963-402-2, ISBN 978-1-55963-402-1.
- MÜLLEROVÁ, Markéta. *Územní studie krajiny*. Praha, 2020. Diplomová práce na Fakultě stavební Českého vysokého učení technického v Praze na katedře urbanismu a územního plánování. Vedoucí diplomové práce František Pospíšil.
- MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. *Územní studie veřejného prostranství*. 2. vyd. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2018, ISBN 978-80-7538-201-6.
- MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ a MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Zadání územní studie krajiny pro správní obvod obce s rozšířenou působností*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ve spolupráci s ministerstvem životního prostředí, 2016. ISBN 978-80-7538-064-7.
- MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ, MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ a STÁTNÍ POZEMKOVÝ ÚŘAD. *Zadání územní studie krajiny pro správní obvod obce s rozšířenou působností*. 2. upravené a doplněné vydání. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ve spolupráci s Ministerstvem životního prostředí a Státním pozemkovým úřadem, 2023. ISBN 978-80-7538-491-1.
- MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Metodický pokyn MŽP, odboru obecné ochrany přírody a krajiny, ve spolupráci s MMR, odborem územního plánování, k uplatňování § 12 odst. 4 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Věstník ministerstva životního prostředí* [online]. Zář 2017, ročník XXVII, částka 9. [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/vestnik_2017/\\$FILE/SOTPR_Vestnik_zari_171019.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/vestnik_2017/$FILE/SOTPR_Vestnik_zari_171019.pdf)
- MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Aktualizace metodického návodu odboru obecné ochrany přírody a krajiny MŽP k Vyhodnocení možností umístění větrných a fotovoltaických elektráren z hlediska ochrany přírody a krajiny – preventivní hodnocení území kraje nebo obcí. Věstník ministerstva životního prostředí* [online]. Zář 2018, ročník XXVIII, částka 6. [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/vestnik_mzp_2018

- MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. Metodické sdělení odboru obecné ochrany přírody a krajiny MŽP k ustanovení § 9 odst. 8 zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění pozdějších předpisů, ve vztahu k platné územně plánovací dokumentaci. *Věstník ministerstva životního prostředí* [online]. Srpen 2021, ročník XXXI, částka 5. [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/vestnik_mzp_2021/\\$FILE/SOTPR-Vestnik_srpen_2021-210803.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/vestnik_mzp_2021/$FILE/SOTPR-Vestnik_srpen_2021-210803.pdf)
- MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Pravidla pro žadatele a příjemce podpory z OPŽP 2021-2027* [online]. Verze 4 účinná od 31.5.2023. [cit. 2023-05-31]. Dostupné z: <https://opzp.cz/dokumenty/pravidla-pro-zadatele/>
- MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. Společné sdělení odboru ekologie krajiny a lesa a odboru legislativního k výkladu pojmu „údolní niva.“ *Věstník ministerstva životního prostředí* [online]. Srpen 2007, ročník XVII, částka 8. [cit. 2023-06-13]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/udolni_niva
- NÁRODNÍ SÍŤ ZDRAVÝCH MĚST ČR a CENTRUM PRO OTÁZKY ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ UNIVERZITY KARLOVY. *Mozaika: Metodiky a indikátory udržitelného rozvoje* [online]. © 2023, verze 2.4721. [cit. 2023-05-31]. Dostupné z: <https://mozaika-ur.cz>
- PICHLEROVÁ, Magdaléna, BENČAŤ, Tibor. *Cestovní ruch v krajině*. Zvolen: Technická univerzita vo Zvolene, 2009. ISBN 978-80-228-1985-5.
- PSOTOVÁ, Hedvika, SALAŠOVÁ, Alena, ŽALLMANNOVÁ, Eva. *Krajinný ráz Zlínského kraje*. Otrokovice: Arvita P, 2005.
- STRÁNSKÝ, David, et. al. *Analýza dokumentů pro koncepční hospodaření se srážkovou vodou v obcích* [online]. [cit. 2023-01-02]. Dostupné z: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjb1e6ijyaj8AhWKgPOHHchVBpcQFnoECAsQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.mzp.cz%2FC1257458002F0DC7%2Fcz%2Fprioritni_osa_6_seznam_projektu%2F%24FILE%2Fofeu-analyza_srazkove_vody-20210329.pdf&usq=AovVaw15Xgz1or9mhZY9pM7WbkkV
- SÝKOROVÁ, Martina, MACHÁČ, Jan, et al. *Voda ve městě: Metodika pro hospodaření s dešťovou vodou ve vazbě na zelenou infrastrukturu*. Praha: České vysoké učení technické v Praze ve spolupráci s Univerzitou Jana Evangelisty Purkyně v Ústí na Labem, 2021. ISBN 978-80-01-06817-5.
- ŠTĚRBA, Otakar, et al. *Říční krajina a její ekosystémy*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2008. ISBN 978-80-244-2203-9.
- THE NATIONAL WILDLIFE FEDERATION. *Ecosystem services* [online]. [cit. 2020-12-04]. Dostupné z: <https://www.nwf.org/Educational-Resources/Wildlife-Guide/Understanding-Conservation/Ecosystem-Services>
- ÚSTAV APLIKOVANÉ A KRAJINNÉ EKOLOGIE AGRONOMICKÉ FAKULTY MENDELOVY UNIVERZITY V BRNĚ. *Krajinná ekologie – učebnice* [online]. [cit. 2023-01-03]. Dostupné z: http://www.uake.cz/vyukove_materialy/frvs1269/
- VONDRÁČKOVÁ, Simona, VOREL, Ivan, KUPKA, Jiří. Vymezení hranic vlastních krajin na území kraje jako podklad pro aktualizaci zásad územního rozvoje. *TZB-Info* [online]. publikováno 2018-08-06 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://stavba.tzb-info.cz/hruba-stavba/17722-vymezeni-hranic-vlastnich-krajin-na-uzemi-kraje-jako-podklad-pro-aktualizaci-zasad-uzemniho-rozvoje>
- WIKIPEDIA. *Ecosystem service* [online]. [cit. 2020-12-04]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Ecosystem_service
- WIKIPEDIA. *Green infrastructure* [online]. [cit. 2023-01-02]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Green_Infrastructure
- WIKIPEDIE. *Infiltrace* [online]. [cit. 2022-12-28]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Infiltrace>
- WIKIPEDIE. *Rekultivace* [online]. [cit. 2022-12-28]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Rekultivace>
- WIKIPEDIE. *Retence (hydrologie)* [online]. [cit. 2022-12-28]. Dostupné z: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Retence_\(hydrologie\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Retence_(hydrologie))

Územní studie krajiny

- BERÁNEK, Karel et. al. *Územní studie krajiny SO ORP Hradec Králové* [online]. 2019. [cit. 2023-03-29]. Dostupné z: <https://www.hrdeckralove.org/vismo/fsmedia.asp?f=%2FOdbor+hlavního+architekta%2FNávrh+územní+studie+krajiny&p1=23466>
- EKOTOXA. *Územní studie krajiny SO ORP Vodňany* [online]. 2018. [cit. 2023-03-29]. Dostupné z: <https://www.vodnany.eu/platna-uzemni-studie-krajiny-orp-vodnany/ds-33743>
- KOMRSKA, Ladislav et al. *Územní studie krajiny SO ORP Chomutov* [online]. 2019. [cit. 2023-03-29]. Dostupné z: <https://mesto.chomutov.cz/cz/uzemni-studie-krajiny>
- MEJSNAROVÁ, Jitka et al. *Územní studie krajiny SO ORP Kladno* [online]. 2018. [cit. 2022-03-29]. Dostupné z: <https://mestokladno.cz/uzemni-studie-krajiny-spravniho-obvodu-orp-kladno/d-1464227>
- MĚSTO ROUDNICE NAD LABEM. *Zadávací dokumentace k výběrovému řízení na veřejnou zakázku malého rozsahu „Územní studie krajiny pro SO ORP Roudnice nad Labem“* [online]. 2016. [cit. 2023-03-29]. Dostupné z: <https://www.vhodne-uverejeni.cz/index.php?m=xenorders&h=order&a=detaildocumentsandimages&rwr=uzemni-studie-krajiny-pro-spravni-obvod-obce-s-rozsirenou-pusobnosti-roudnice-nad-labem>
- SALZMANN, Klára et. al. *Územní studie krajiny SO ORP Blovice* [online]. 2018. [cit. 2023-03-29]. Dostupné z: <https://www.blovice-mesto.cz/mesto/realizovane-projekty/uzemni-studie-krajiny/uzemni-studie-krajiny-orp-blovice/>
- SVOBODA, Milan et al. *Územní studie krajiny SO ORP Louny* [online]. 2019. [cit. 2023-03-29]. Dostupné z: <https://www.mulouny.cz/cs/mestskey-urad/odbory-mestskeho-uradu/odbor-stavebniho-uradu/uzemni-planovani/uzemni-studie-krajiny-spravniho-obvodu-orp-louny/>

Právní předpisy

- Nařízení Komise (ES) č. 213/2008 ze dne 28. listopadu 2007, kterým se mění nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2195/2002 o společném slovníku pro veřejné zakázky (CPV) a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/17/ES a 2004/18/ES o postupech při zadávání zakázek, pokud jde o přezkum CPV
- Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 12/2017 Sb. m. s., kterým se mění a doplňuje sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 13/2005 Sb. m. s., ve znění Sdělení ministerstva zahraničí č. 27/2021 Sb. m. s. (Úmluva Rady Evropy o krajíně)
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/2001 ze dne 11. prosince 2018 o podpoře využívání obnovitelných zdrojů
- Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 360/1992 Sb., o výkonu povolání autorizovaných architektů a o výkonu povolání autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě (autorizační zákon), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně některých zákonů (lesní zákon), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech a o změně zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 283/2021 Sb., stavební zákon, ve znění pozdějších předpisů

- Vyhláška č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška č. 225/2002 Sb., o podrobném vymezení staveb k vodohospodářským melioracím pozemků a jejich částí a způsobu a rozsahu péče o ně, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška č. 500/2006 Sb., o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a způsobu evidence územně plánovací činnosti, ve znění pozdějších předpisů
- Nařízení vlády č. 172/2016 Sb., o stanovení finančních limitů a částek pro účely zákona o zadávání veřejných zakázek, ve znění pozdějších předpisů

Pracovní materiály Ministerstva pro místní rozvoj

- Pracovní tabulka s kvantitativním porovnáním parametrů vzorku 22 ÚSK dokončených k červnu 2019
- Výsledky dotazníkového šetření z roku 2021 mezi obcemi s rozšířenou působností ohledně jejich zkušenosti a spokojenosti s ÚSK pořízenými v letech 2017-2019
- Komentáře projektantů ÚSK shromážděné v rámci připomínek k rozpracované Příručce v roce 2022

Powerpointové prezentace k územním studiím krajiny

- KRÁTKÁ, Libuše. *Územní studie krajiny ORP Znojmo: Zkušenosti z konzultací doplňujících průzkumů a rozborů s veřejností a dotčenými orgány* [online]. Příspěvek na 1. workshopu pořizovatelů a projektantů k územním studiím krajiny v roce 2017. [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/cs/ministerstvo/stavebni-pravo/informace-a-aktuality/uzemni-planovani/prezentace-z-1-workshopu-porizovatele-a-projektan>
- KVITOVÁ, Markéta. *ÚSK SO ORP Kopřivnice z pohledu pořizovatele* [online]. Příspěvek na 4. workshopu pořizovatelů a projektantů k územním studiím krajiny v roce 2020. [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/cs/ministerstvo/stavebni-pravo/informace-a-aktuality/uzemni-planovani/prezentace-ze-4-workshopu-porizovatele-a-projekta>
- ŠINDLEROVÁ, Veronika, NOVOTNÝ, Vojtěch. *Územní studie krajiny správního obvodu ORP Černošice* [online]. Příspěvek na 3. workshopu pořizovatelů a projektantů k územním studiím krajiny v roce 2019. [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/cs/ministerstvo/stavebni-pravo/informace-a-aktuality/uzemni-planovani/prezentace-z-3-workshopu-porizovatele-a-projektan>
- WIRTH, Karel. *Územní studie krajiny* [online]. Příspěvek na XXI. Konferenci pozemkových úprav v roce 2019. [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwj_nMKx55vxAhWLgaQKHV-AA18QFjADegQIBBAE&url=https%3A%2F%2Fwww.spucr.cz%2Ffrontend%2Fwebroot%2Fuploads%2Ffiles%2F2019%2F04%2Fwirth_-_usk_-_xxi_konference_pu9118.pptx&usq=AOvVaw3CL4p8LCawfTHxhAJlyNi7

Seznam použitých zkratk

ČR	Česká republika
DPH	Daň z přidané hodnoty
EU	Evropská unie
LPIS	Registr půdy
OPŽP	Operační program Životní prostředí
ORP	Obec s rozšířenou působností
P+R	Průzkumy a rozbor
RED II	Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/2001 ze dne 11. prosince 2018
SO ORP	Správní obvod obce s rozšířenou působností
SPÚ	Státní pozemkový úřad
TAČR	Technologická agentura České republiky
ÚAP	Územně analytické podklady
ÚSES	Územní systém ekologické stability
ÚSK	Územní studie krajiny
VKP	Významný krajinný prvek
ZCHÚ	Zvláště chráněné území
ZPF	Zemědělský půdní fond
ZÚR	Zásady územního rozvoje

Název publikace:	PŘÍRUČKA k procesu zadání, zpracování a implementace územní studie krajiny pro správní obvod obce s rozšířenou působností	
Vydává:	Ministerstvo pro místní rozvoj Staroměstské nám. 6, 110 15 Praha 1	
Spolupráce:	Ministerstvo životního prostředí Vršovická 1442/65, 100 10 Praha 10 Státní pozemkový úřad Husinecká 1024/11a, 130 00 Praha 3	
Vydání:	První	
Počet stran:	48	
Místo a rok vydání:	Praha, 2023	
ISBN:	978-80-7538-492-8	Ministerstvo pro místní rozvoj, online verze

Ministerstvo pro místní rozvoj
Staroměstské náměstí 6
110 15 Praha 1
Tel.: +420 224 861 111
Fax: +420 224 861 333
www.mmr.cz

Ministerstvo životního prostředí
Vršovická 1442/65
100 10 Praha 10
Tel.: +420 267 121 111
Fax: +420 267 310 308
www.mzp.cz

Státní pozemkový úřad
Husinecká 1024/11a
130 00 Praha 3
Tel.: +420 729 922 111
Fax: +420 729 922 139
www.spucr.cz